

Tahar Ben Jelloun

L'islam expliqué
aux enfants
(et à leurs parents)

Nouvelle édition augmentée

Seuil

Đạo Hồi Giải Thích Cho Trẻ Con

Tahar Ben Jelloun

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách : Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

Giải thích ngày 11 tháng 9

cho trẻ con

Hình ảnh thảm kịch nước Mỹ ngày 11 tháng 9 năm 2001 không tránh khỏi cặp mắt trẻ con. Các bài bình luận các em nghe đây đó về các tên khủng bố và về việc quy cho những người này thuộc thể giới Ả-rập và họ là những người Hồi làm cho các em quan tâm và lo lắng.

Cô con gái dưới mười tuổi của tôi hỏi tôi:

- Ba, con là người Hồi giáo phải không ba?
- Đúng, con là người Hồi giáo như cha mẹ con vậy.
- Con là người Ả-rập?
- Đúng, con là người Ả-rập dù con không biết nói ngôn ngữ này.
- Nhưng ba thấy trên truyền hình đó, những người Hồi giáo dữ quá, họ giết nhiều người, con không muốn con là người Hồi giáo.
- Con phải làm gì bây giờ?
- Bắt đầu từ bây giờ, con sẽ không từ chối ăn thịt heo ở căng-tin nhà trường.
- Nếu con muốn. Nhưng trước khi con không nhận con là người Hồi giáo thì con để ba giải thích cho con nghe, những người mà con nói dữ này không phải là những người Hồi giáo thật, đâu cũng có những người dữ.
- Nhưng họ nói mấy người này là người Ả-rập...
- Con không nên để tất cả mọi người vào trong một túi. Không phải ai Ả-rập cũng là người Hồi giáo. Có những người Ả-rập theo đạo Kitô ở Liban, ở Ai Cập, ở Palestine, ở Soudan...
- Con thấy một người có râu rậm như ông nội đứng cầu nguyện, sau đó ông cầm súng và bắn vào các hình ảnh, ông này là người Hồi giáo?
- Đúng, nếu ông cầu nguyện giống ông nội con.
- Vậy tại sao những người làm như vậy lại không phải là những người Hồi giáo chân chính?
- Allah, giống như Thượng Đế của người Do thái và người Kitô cấm giết mình, tức là tự tử. Và cấm giết người khác. Như vậy những người lên máy bay, dùng dao giết phi công, rồi điều khiển máy bay đâm vào hai tòa nhà cao tầng ở Nữ Ước là những người không biết gì về đạo Hồi, họ là những người cuồng tín.
- **Cuồng tín** là gì?
- Là người nghĩ mình luôn luôn có lý, muốn là người mạnh nhất. Họ sẽ rất dữ nếu con không đồng ý với họ.
- Nước Mỹ không đồng ý với họ nên họ đâm máy bay vào nhà cao tầng của Mỹ?
- Không, người ta không thể đồng ý với họ. Những gì họ làm quá khủng khiếp. Không ai chấp nhận được.
- Nước Mỹ đã làm gì họ để họ thành hung dữ như thế?
- Nước Mỹ, nói cho chính xác là chính quyền Mỹ đã phạm rất nhiều sai lầm và bất công. Từ mười năm nay họ ném bom vào dân chúng ở Irak. Rất nhiều trẻ con Irak chết vì bị ném bom. Năm 1991, quân đội Irak xâm lấn Koweit là nước láng giềng của Irak. Nước Mỹ và các nước khác can thiệp, dùng vũ lực đuổi quân đội Irak ra khỏi Koweit. Liên Hiệp Quốc phạt Irak. Nhưng trên thực tế, dân chúng bị phạt chứ người cầm quyền không bị phạt. Con thấy đó, rất phức tạp. Không đơn giản như con nghĩ, nhất là nước Mỹ lại là một cường quốc, họ phải cư xử công chính. Điều đó muốn nói không có một cái gì có thể biện minh cho các cuộc thảm sát này.
- Nhưng có phải các người Irak đã tấn công nước Mỹ?
- Không, đó là những người tự xưng mình là người Ả-rập và người Hồi giáo. Theo ba, đó là

những người điên.

- Nhưng tại sao họ điên?

- Những người đó, khi còn nhỏ họ đến trường Coran để học kinh Coran, người ta dạy Allah yêu cầu họ giết những ai là kẻ thù của Hồi giáo, sau đó khi lên thiên đàng, Allah sẽ thưởng họ.

- Con không hiểu, vì sao phải giết người khác để lên thiên đàng?

- Chắc chắn là không! Người ta làm cho họ tin như vậy.

- Và họ tin? Ba nói cho con biết vì sao người ta có thể làm cho họ tin như vậy...

- Bằng cách là lặp lại cho họ nghe nhiều lần. Người ta cho họ xem các binh lính chết trong cuộc chiến và đọc một đoạn kinh Coran: “Đừng nói những người bị giết trên con đường của Thượng Đế là họ chết! Không! ... Họ sống...” (chương II, đoạn 154). Cứ lặp lại cả ngàn lần như thế thì họ sẽ tin.

- Nhưng họ quá dữ. Họ làm người khác chết để lên thiên đàng!

- Đó là nói dối.

- Nhưng tại sao những người cầm đầu lại nói như vậy cho họ?

- Bởi vì họ đang gây chiến tranh với những ai không nghĩ như họ. Họ không yêu cuộc đời; và thế là họ hy sinh đời họ với điều kiện khi chết họ giết người tối đa để những người này phải chết theo họ. Đó là quân khủng bố.

- Ba, vì sao gọi là **khủng bố**?

- Trong chữ “terroriste” (khủng bố), con thấy có chữ “terreur” có nghĩa là hải sợ khủng khiếp, một nỗi sợ khiếp đảm, một cái gì làm rung động và hoảng hồn. Thật là kinh hoàng.

- Con không hiểu sao những người muốn lên thiên đàng không lên một mình. Tại sao họ giết và làm người sống kinh sợ?

- Ba không biết con ạ, ba cũng như con, ba cũng không thể nào hiểu vì sao có những người trẻ, có học đàng hoàng, đi du lịch nhiều nơi trên thế giới, đã từng hưởng tự do và tiện nghi nước Mỹ, rồi thì một ngày quyết định hy sinh đời mình, giết hại thiên hạ. Nhân danh đạo Hồi, họ làm những việc này. Họ làm gia đình họ đau khổ, họ gây tiếng xấu cho người Hồi giáo và cho đạo Hồi. Không phải tôn giáo đứng sau lưng họ, không một tôn giáo nào lại thúc đẩy tín hữu mình đi giết người vô tội và đạo Hồi có nghĩa là “tuân phục theo hòa bình” chứ không có nghĩa “giết người vô tội.” Vậy thì cả con cả ba không thể nào hiểu chuyện điên cuồng này.

- Khi ba còn nhỏ, ba có biết ba là người đạo Hồi không?

- Biết chứ. Ba sinh ra trong một nhà mà lúc nào ba cũng thấy cha mẹ mình cầu nguyện.

- Còn ba?

- Ba cũng có cầu nguyện nhưng khi nhỏ ba lười biếng, nhất là mùa đông, phải dậy sớm, phải rửa mặt bằng nước lạnh. Bởi vì khi cầu nguyện, phải rửa mặt sạch sẽ, đó là tục tắm gội.

- Như vậy ba không tắm gội?

- Có chứ, nhưng ông nội để ý thấy ba rửa qua loa và ba không thích nước lạnh.

- Thì ông làm gì?

- Có một ngày nọ, ông gọi hai anh em ba đến và nói: “Các con sinh ra trong một gia đình Hồi giáo, các con phải vâng lời cha mẹ và Chúa. Trên nguyên tắc, hàng ngày các con phải cầu nguyện năm lần, các con phải giữ chay tháng Ramadan. đạo Hồi không gò bó. Không ai có quyền bắt con phải cầu nguyện, cả Chúa và cả cha của con. Ngạn ngữ có câu: ngày Phán Xét cuối cùng, mỗi con dê sẽ được móc bằng chính cái chân của nó. Vậy thì các con được tự do, cha để các con suy nghĩ, điều chính yếu là không được ăn cắp, không nói dối, không đánh đập người yếu, người bệnh, không phản bội, không làm xấu hổ người nghèo, không đối xử tệ với cha mẹ và nhất là không làm điều bất chính. Chỉ chừng đó, các con của cha, phần còn lại các con tự lo. Cha làm bốn phận của cha. Phần các con, các con phải xứng đáng là con của cha.”

- Sau đó?

- Ba hôn tay của ông như ba vẫn hôn mỗi buổi sáng và ba cảm thấy mình tự do. Ngày hôm đó ba hiểu ba có thể là người theo đạo Hồi nhưng ba không giữ triết để các lễ luật Hồi giáo. Ba cũng còn nhớ lời ông thầy dạy kinh Coran ở trường: “Chúa thương xót!” Ông hay lặp lại: “Ngợi khen Chúa lòng lành thương xót,” có nghĩa là ngài luôn tha thứ.

- Nhưng ba nói cho con biết ba có cầu nguyện hay không?

- Đây là một câu hỏi không nên đặt ra; và cũng không nên trả lời các loại câu hỏi này bởi vì nó đụng vào tự do của mỗi người. Nếu ba cầu nguyện thì chỉ một mình ba biết. Ba cầu nguyện không phải để cho mọi người biết ba là người Hồi giáo tốt. Có người đến thánh đường Hồi giáo là để người khác thấy, có người đến để chân thành làm bốn phận của người tín hữu.

- Ba, con sợ, con không ngủ được.

- Con đừng sợ.

- Con nghe người ta nói sẽ có chiến tranh.

- Chiến tranh nào?

- Con không biết. Ngay ở trường, người ta cũng nói phải cẩn thận: nếu thấy một cái túi xách nào để quên ở trong một góc, phải gọi cô giáo, con không biết, con sợ.

- Con đừng sợ, dù vậy cuộc đời vẫn đẹp con ạ!

Ngày thứ nhì

Tôi đã tưởng tượng cuộc thảo luận này sẽ xảy ra như thế nào nếu tôi cứ tiếp tục nói chuyện với các em ở tuổi từ mười đến mười lăm.

Tôi đoán ra các câu hỏi, cái lo lắng sốt ruột của các em. Vậy tôi sẽ kể lịch sử đạo Hồi và nền văn minh Ả-rập cho các con tôi sinh ra vốn đã là đạo Hồi và tất cả các trẻ em ở bất cứ nước nào, nguồn gốc nào, tôn giáo nào, ngôn ngữ nào, hoài vọng nào. Nhất là đây không phải là một bài giảng cũng không phải là một bài biện minh. Tôi không tìm cách để thuyết phục, tôi kể khách quan nhất, đơn giản nhất lịch sử của một tiên tri, lịch sử của một tôn giáo và một nền văn minh đã đóng góp rất nhiều cho nhân loại. Tôi đọc lại kinh Coran, tôi tham khảo sách của các chuyên gia, tôi tìm trong Bách Khoa Tự Điển Hồi và tôi cố gắng viết trong vài trang mười lăm thế kỷ lịch sử đạo Hồi trong hy vọng giúp các em hiểu, dù chỉ là một ít, những gì xảy ra hôm nay.

- Ba, con không hiểu nhiều về đạo Hồi. Con là tín hữu Hồi giáo nhưng điều này có nghĩa là gì?

- Nhân tiện này ba sẽ nói cho con và cho tất cả các em nào muốn hiểu đạo Hồi. Ba sẽ kể lịch sử đạo Hồi như một câu chuyện cổ tích.

Ngày xưa, rất xa xưa, hơn một ngàn bốn trăm năm trước đây, vào khoảng năm 570, một em bé trai sinh ra ở La Mecque, một thành phố trong- sa mạc Arabie. Em tên là Mohammed, em không biết cha của mình, cha của em chết trước khi em sinh ra. Em lớn lên không biết đọc cũng không biết viết. Dân chúng sống về nghề chăn nuôi và buôn bán bằng những chiếc xe ca-ra-van chở hàng hóa từ thành phố này qua thành phố khác. La Mecque là một trung tâm thương mại quan trọng. Những chiếc xe ca-ra-van này đến từ phía bắc, phía đông, phía nam, tất cả đều đi qua La Mecque. Gần đó là thành phố hải cảng Djeddah.

- Những người dân trong vùng này gọi là gì?

- Người Ả-Rập. Họ là dân du mục, người Bê-đuyn (Bédouins) là những người đánh xe ca-ra-van. Họ sống trong lều.

- **Bê-đuyn** có nghĩa là gì?

- Đó là những cư dân Ả-Rập đầu tiên.

Trong chữ Bédouins có chữ *bada'a* có nghĩa là “xuất hiện.” Những người Bê-đuyn là những

dân tộc đầu tiên. Họ sống trong sa mạc hay trong làng quê.

- Còn người “du mục”?

- Là những người di chuyển hoài, họ không ở một chỗ cố định. Đúng ra người Bê-đuy là những cộng đồng nhỏ di chuyển hoài để tìm cỏ và nước cho súc vật. Họ di chuyển trên lưng lạc đà.

- Em bé Mohammed sinh ra ở đó. Mẹ của em làm gì?

- Bà tên là Amina; khi ông chưa đến sáu tuổi thì bà cũng chết. Ông được bà vú nuôi tên là Halima nuôi, được ông ngoại giáo dục. Mohammed lớn lên ở La Mecque với các chú bác, đó là những người canh giữ đền Kaaba, một tòa nhà có hình khối vuông trong đó có viên đá nổi tiếng, Viên Đá Đen, trên viên đá này tiên tri Abraham, Người Được Chúa Thương, đã đặt chân lên. Đó là viên đá thiêng. Người dân Ả-Rập mỗi năm đến La Mecque một lần để sờ viên đá này, đó là cuộc hành hương. Nhưng, trong vùng này có những người Kitô và người Do thái, có nghĩa là những người Bê-đuy tin vào một Thượng Đế. Tôn giáo Do thái gọi là Do thái giáo có từ 5762 năm; tôn giáo Kitô có từ hơn 2000 năm. Vào thời kỳ đó, ở vùng này họ chưa đông đúc. Những người khác thờ tượng, thờ đá..., họ gọi đó là “thần tượng.” Ở Kaaba có khoảng ba trăm sáu mươi thần tượng. Tất cả người Ả-Rập không thờ thần tượng. Một vài người tin vào sức mạnh của thiên nhiên, sức mạnh của ánh sáng, sức mạnh của gió, của ký ức tổ tiên, những người sống trước họ...

- Mohammed sẽ làm gì?

- Sau những năm đầu tiên sống với vú nuôi, ông sống với người chú Abou Talib, rất nghèo nhưng rất ngay thẳng và tốt. Mohammed xem ông như cha. Ông học ở người chú tính trung tín, ngay thẳng và tốt bụng. Năm 25 tuổi, Mohammed làm việc cho một người đàn bà góa giàu có tên là Khadija. Bà lớn tuổi hơn ông, bà bốn mươi tuổi. Bà có nhiều xe ca-ra-van. Ông lấy bà Khadija và có bảy người con, ba con trai, bốn con gái nhưng không có người con trai nào sống sót.

- Tại sao ông lấy người đàn bà lớn tuổi hơn ông?

- Đó là định mệnh. Bà làm chủ nhiều xe ca-ra-van, càng ngày bà càng giao cho chàng trai trẻ Mohammed nhiều việc. Một ngày nọ, bà đề nghị Mohammed làm chồng. Ông chấp nhận.

- Ông vẫn gần người chú nuôi dạy ông?

- Đúng. Người con trai của Abou Talib tên là Ali, sinh vào khoảng năm 600, rất gần với Mohammed, là anh em họ nhưng cũng là bạn với Mohammed. Ali đóng một vai trò rất quan trọng khi Mohammed chết.

- Làm sao Mohammed trở thành giáo chủ của một tôn giáo?

- Ông không biết trước điều đó. Đó là một người rất kín đáo và nhạy cảm. Ông cảm thấy ông khác với những người khác. Ông có thói quen lên trên núi của vùng La Mecque, vào trong hang động để suy nghĩ về cuộc sống, về thiên nhiên, về Thiện, về Ác. Ông suy gẫm.

- “Suy gẫm” là gì?

- Là suy nghĩ một cách sâu xa, hy vọng tìm ra một ý nghĩa cho cuộc sống. từ rất lâu động từ này có nghĩa là “săn sóc người bệnh.” Trong thỉnh lặng và trong cô đơn, Mohammed tìm phương thuốc chữa cho cuộc đời mà trên cuộc đời này người thì nghèo người thì giàu, người thì khỏe mạnh, người đau yếu.

- Nhưng ông có thể làm gì được cho những người bất hạnh?

- Ông suy nghĩ và tìm cách để họ bớt bất hạnh hơn. Một ngày nọ, đúng hơn là một đêm, trong lúc ở trong động của núi Hira, ông có một thị kiến, có nghĩa là ông thấy trước mặt một ánh sáng thật mạnh, thật đẹp, đó là vị thiên thần có địa vị ra lệnh cho ông đọc. Thiên thần nói với ông: “Đọc.” Lúc đó Mohammed bốn mươi tuổi, ông trả lời: “Tôi không thể nào đọc!” Chúng ta đừng quên là ông chưa đi đến trường, ông không biết đọc, không biết viết. Thiên thần đó tên là Gabriel yêu cầu ông lặp lại theo thiên thần: “Hãy đọc nhân danh Chúa đã tạo dựng! Ngài tạo dựng con người của bảm dích. Hãy đọc. Bởi vì Chúa rất Nhân Hậu; Ngài đã giảng dạy con người

bằng bút sậy và làm cho nó hiểu những gì nó không biết.” Mohammed cảm động và run rẩy, lặp lại câu này theo thiên thần Gabriel.

- **Bám dính** có nghĩa là gì?

- Tiếng Ả-Rập là ‘alaq, có nghĩa là “chất dính.” Có vài người dịch chữ này là “cục máu.” Đúng ra đó là dịch nhờn tạo nên do các con tinh trùng gọi là “tinh dịch.” Chính nhờ tinh trùng mà con người được truyền giống.

- “Bút sậy” có nghĩa là gì?

- Đó là cây sậy dùng để làm bút chì hay bút mực.

- Sau cuộc viếng thăm này ông sẽ làm gì? Ông có sợ không?

- Ông rất lo lắng. Mohammed là người giản dị nhưng thông minh, ông sợ rơi vào bẫy của ma quỷ. Ông về nhà và nói chuyện với vợ là bà Khadija. Bà đến gặp một nhà thông thái Kitô tên là Waraka Ibn Nawfal, hỏi ý kiến về chuyện vừa xảy ra và xin lời khuyên. Ông này là nhà hiền triết và có học, ông nói Mohammed là nhà tiên tri mà thiên hạ đang chờ. Chúa gọi xuống cho loài người một sứ giả, đây là sứ giả cuối cùng, một người sẽ nói và dạy cho đồng loại những gì luồng ánh sáng mạnh mẽ đã đọc cho ông.

- Tại sao Chúa không nói trực tiếp cho dân chúng?

- Chúa muốn chọn một người giản dị và tốt để truyền đạt sứ điệp của Người và giao cho người này nhiệm vụ lặp lại cho đồng loại. Nhờ nguồn ánh sáng mạnh mẽ huy hoàng này mà Mohammed có được mạc khải.

- **Mạc khải** là gì?

- Là cái gì tỏ hiện ra và trở nên hiển nhiên, giống như sự thật khi người ta tìm và nó xuất hiện, người ta nói “sự thật đã được vén mở.” Mohammed sẽ loan báo lời Chúa; trong nhiều năm, các bạn đồng hành, các bạn hữu đã đón nhận lời Chúa, sau đó lời Chúa làm thành sách, sách của người Hồi giáo, kinh Coran.

- Chữ “Coran” có nghĩa là gì?

- Chữ này có nguồn gốc từ chữ *qaraqaa*, có nghĩa là “đọc, đọc thuộc lòng.” Trong vòng hai mươi ba năm, Mohammed nhận từng câu của quyển sách đọc nhất vô nhị này; sau này người ta gọi từng đoạn, rồi từng chương. Lúc nào cũng qua trung gian thiên thần Gabriel đến với ông dưới dạng ánh sáng chói mắt, sứ điệp của Chúa đến với Mohammed như thế.

- Thiên thần Gabriel nói gì với ông Mohammed?

- Thiên thần nói chỉ có một Chúa, quyền năng và rất thương xót. Thiên thần nói phải trung thành với lời Chúa, phải tin vào sứ điệp của Chúa, tin có đời sống sau cái chết, tin con người bị phán xét theo hành động của mình và mỗi tứ chi con người phải làm chứng những gì mình đã làm suốt đời, tin những người công chính và tốt lành sẽ được lên thiên đàng còn những người không tin, những người xấu, những tội phạm sẽ bị phán xét và xuống địa ngục. Thiên thần nói phải làm Lành, lánh Ác, phải ngoan và có lòng tin, nhất là không được thờ đá và tin thờ các thần khác ngoài Chúa.

- Nhưng cô giáo của chúng con cũng dạy những chuyện đó, cô theo đạo Kitô.

- Như ba đã nói với con, trước khi có đạo của Mohammed thì đã có hai đạo khác: Do thái giáo và Kitô giáo. Tất cả đều thờ một Chúa. Các đạo này cũng có các nhà tiên tri: Maisen và Giêsu. Các người Do thái, Kitô, Hồi giáo phải hợp thành “một cộng đồng duy nhất với các tín hữu.” Hồi giáo đến kết hợp với hai tôn giáo này. Người ta gọi đó là những tôn giáo đơn thần hoặc tôn giáo của Sách Thánh. Sách của người Do thái là sách Thora; của người Kitô là Thánh Kinh; của người Hồi là kinh Coran.

- Đơn... có phải là: duy nhất!

- Đúng rồi. Đạo đơn thần có nghĩa chỉ có một Chúa.

- Vậy thì chúng ta có cùng một Chúa, tại sao người Hồi, người Do thái gây chiến tranh với nhau?

- Con lẫn lộn; người Hồi và người Do thái tranh cãi nhau về cùng miếng đất nhưng không phải là cuộc chiến tôn giáo. đạo Hồi nhận biết các tiên tri của đạo Do thái và đạo Kitô.
- Họ nhận biết bằng cách nào?
- Người Hồi giáo thờ phượng và yêu thương tiên tri của họ, Mohammed là sứ giả của Chúa thì họ cũng phải kính trọng Maisen và Giêsu. Con đừng quên là đạo Hồi đến sau Chúa Giêsu sáu thế kỷ. Như thế đây là đạo đơn thần cuối cùng trong lịch sử nhân loại.
- Người Kitô nghĩ gì về người Hồi giáo?
- Đây là câu chuyện rất dài. Nhưng con nên biết là vào năm 1965 ở Vatican, thành phố Rôma, nơi đức giáo hoàng sống, có một cuộc họp gọi là “công đồng Vatican II” xác nhận “có những giá trị quý giá trong đạo Hồi.”
- Ba giải thích cho con hiểu chuyện gì đã xảy ra cho tiên tri Mohammed, đạo Hồi hoặc tôn giáo Hồi giáo.
- đạo Hồi là “islam,” trong chữ “islam” có chữ *salam*, có nghĩa là “hòa bình.” Islam là tuân phục theo người của hòa bình, tuân phục theo một Chúa duy nhất, một Chúa mà mình phải vâng lời, trung tín và trung trực.
- Làm sao vâng lời một người mà mình không thấy?
- Khi ba còn nhỏ ba thường nghe nói Chúa biết hết, Chúa nghe hết, thấy hết. Ba hỏi mẹ của ba: “Con nhỏ như vậy, ốm yếu gầy còm như vậy mà Chúa cũng để ý, cũng thấy con sao?”; bà trả lời cho ba: “Đúng vậy, ngài rất mạnh, ngài thấy con, nếu con làm sai ngài sẽ không bằng lòng.” Một ngày nọ, ba ăn cắp bánh và ngồi trong một cái thùng để ăn. Ba nói: “Chúa không thấy mình đâu!” Ba đau bụng vì nuốt cái bánh mà không nhai!
- Nếu ba trốn kỹ, Chúa sẽ không thấy ba!
- Không đúng như vậy, Chúa có khả năng thấy dù mình trốn rất kỹ.
- Những người dữ dằn vừa gây chiến tranh vừa cầu nguyện vừa nói họ thờ phượng Chúa, họ nói dối.
- Chúa gọi họ là những người “đạo đức giả.” Chúa nói với tiên tri Mohammed cả một chương nói về những người đạo đức giả. Chúa lên án họ.
- Ba giải thích cho con nghe chữ **đạo đức giả**.
- Là người có hai bộ mặt, họ phản bội sự thật, họ làm cho con nghĩ rằng họ nói sự thật. Người đạo đức giả là người phản phúc và người nói dối.

Ngày thứ ba

- Chúng ta xem lại lịch sử ra đời của đạo Hồi.
- Nhưng trước khi tiếp tục, ba nói cho con biết thiên thần, cái ánh sáng chói lòa bao chung quanh tiên tri Mohammed nói với ông bằng ngôn ngữ nào?
- Ngôn ngữ Ả-rập.
- Vậy Chúa là người Ả-rập!
- Không, Chúa không phải là người Ả-rập, cũng không phải là người Trung Hoa, Ấn Độ, Phi Châu. Chúa là Chúa của mọi người, không trừ một ai. Ngài không phân biệt người này người kia. Sứ điệp của Ngài nói như thế.
- Vậy tại sao Ngài không nói tiếng anh bởi vì đó là ngôn ngữ của rất nhiều người?
- Ngài nói ngôn ngữ của xứ sở mà sứ giả của Ngài ở, trong trường hợp này là tiên tri Mohammed. Ba đã nói với con tiên tri Mohammed sống ở Ả-rập và ông nói tiếng Ả-rập. Vì sự kiện này mà người Ả-rập xem ngôn ngữ của họ là ngôn ngữ của Chúa.

- Ngôn ngữ này cũng là ngôn ngữ của ông bà nội ngoại của con sống ở Ma-rốc?
- Không hẳn như vậy. Ở Ma-rốc, người ta nói thứ tiếng Ả-rập địa phương, khác với tiếng Ả-rập trong sách vở, gọi là ngôn ngữ cổ điển hay văn chương. Nhưng khi ông bà của con cầu nguyện, họ đọc thuộc lòng các đoạn kinh Coran bằng ngôn ngữ cổ điển.
- Còn những người Hồi giáo không nói tiếng Ả-rập thì làm sao họ đọc kinh?
- Họ học thuộc lòng và đọc kinh mà không hiểu các chữ. Trên nguyên tắc, họ hiểu ý nghĩa. Người nào không nói tiếng Ả-rập thì họ đọc kinh Coran dịch ra tiếng của họ.
- Tiên tri Mohammed làm thế nào để dân chúng tin vào câu chuyện của ông?
- Vợ ông hiểu ngay lập tức là ông đã nói đúng, sau đó đến người em họ là Ali cho rằng ông có lý và theo đạo Hồi, rồi đến Abou Bakr, người bạn thân của ông, một người được kính phục, rồi đến người con nuôi của ông là Zayd, rồi đến Bilal, người làm công da đen của Abou Bakr, Bilal là một người nô lệ. Mohammed đã mua Bilal, có nghĩa là trả tự do cho Bilal. Vì ông này có một giọng nói rất hay nên Mohammed giao cho Bilal công việc xướng giờ đọc kinh, năm lần mỗi ngày. Ông là người **muezzin** đầu tiên của đạo Hồi. Sau đó phải chờ vài năm sau và phải chiến đấu để những người trong chi tộc của ông đi theo ông.
- Hồi đó có nô lệ sao?
- Có, nạn nô lệ có trong tất cả mọi xã hội. Qua việc trả tự do cho Bilal, Mohammed đã làm gương cho những chủ nô lệ để họ cũng làm theo như ông. Khổ thay họ không theo ông.
- Dân chúng không đồng ý với ông?
- Không, không phải ai cũng đồng ý. Ngay cả trong chi tộc của ông, ông cũng không thuyết phục được.
- Ông không làm điều gì xấu, đúng không?
- Không. Đó là một người đàn ông tốt nhưng giống như lời của một bài hát “người ta không thích dân chúng đi theo con đường khác con đường của họ.”
- Ông nói họ phải làm điều Thiện và không được phản bội...
- Đúng, nhưng con phải hiểu, trước khi có câu chuyện mạc khải, trước khi Mohammed trở thành sứ giả của Chúa, người dân Ả-rập muốn làm gì thì làm, họ không có luật lệ nghiêm ngặt phải tôn trọng; ngoài ra họ tin các cục đá là những vị thần. Tiên tri Mohammed đến và nói cho họ: Chúa là Chân Lý, Chúa là Công Chính, Chúa là Thần Khí, phải sống cùng một đạo đức, cùng một đời sống thiêng liêng, phải thờ phượng Chúa là Đấng không cụ thể hóa trong một sự vật, phải tin có hỏa ngục thiên đàng, của cải trên thế giới này không phải là quan trọng, phải cầu nguyện năm lần một ngày, phải suy gẫm và tin vào Chúa rất lòng lạnh, vv...
- Dân chúng sẽ không tin...
- Không, họ không tin ông ngay lập tức. Ông đến làm thay đổi thói quen của họ. Thế là họ chiến đấu chống ông. Chính vì vậy mà Chúa đã lên án họ trong chương IX, câu 5 kinh Coran: “Ở đâu các con thấy những người tôn sùng thần tượng, hãy giết hết. Nắm lấy họ, bao vây họ, phục kích họ. Nhưng nếu họ ăn năn hối cải, chân thành cầu nguyện, làm việc từ thiện thì hãy để họ đi con đường của họ. Sự thật, Allah tha thứ; ngài có lòng thương xót.”
- Những người thờ thần tượng là những người không tin vào một Chúa duy nhất, phải không?
- Đó là những người đa thần; họ tin vào nhiều thần, vào cục đá, vào những thần bằng đá.
- Mohammed sẽ làm gì?
- Mohammed trải qua một giai đoạn rất khó khăn: vào năm 620, vợ ông, người cha nuôi và chú Talib chết. Chỉ còn một mình ông đơn độc chống lại với các người trong bộ lạc của ông đang tìm cách giết ông. Cùng với Abou Bakr và Ali, ông rời La Mecque. Họ trú trong động đá để tránh những người vũ trang đuổi theo giết họ. đạo Hồi không có phép lạ như hai đạo kia nhưng người ta kể đường vào động đá được mạng nhện đóng lại nên đã che chở Mohammed và hai bằng hữu của ông.
- Bây giờ con hiểu vì sao ba nói con đừng giết nhện! Nhện là con vật thiêng liêng!

- Dù sao thì cũng nhờ cái mạng nhện này mà cứu được Mohammed. Sau đó ông đến một thành phố Médine, ở đây ông được an toàn. Bắt đầu từ năm 622 là năm mở đầu kỷ nguyên Hồi giáo. Người ta gọi năm này là năm số 1 của Hégire. Hôm nay chúng ta đang ở năm thứ 1422 của Hégire.

- **Hégire** là gì?

- Chữ này đến từ động từ *hajara*, có nghĩa là “di dân,” đi đến một thành phố khác hoặc một xứ khác.

- Như thế Mohammed là một người di dân!

- Đúng, ông bắt buộc phải trốn để tiếp tục nhận và chuyển sứ điệp của Chúa. Kỷ nguyên Hồi giáo bắt đầu. Quyền lịch đi sau ngày mặt trăng mọc. Vì thế mình không bao giờ biết chính xác trước ngày đầu tháng. Khởi đầu từ Médine, đạo Hồi dần dần tổ chức và thiết lập theo năm phương châm được gọi là “năm trụ cột của Hồi giáo.” Trụ cột có nghĩa là nền tảng, là nền móng chống đỡ căn nhà.

- Thế nào là **phương châm**?

- Đó là các lễ luật, các điều răn, các mệnh lệnh.

- Và đó là các luật lệ của người Hồi giáo?

- Có năm luật lệ và khi con tôn trọng năm luật lệ này thì con là tín đồ Hồi giáo. Luật thứ nhất là luật **chahada**, chứng nhận đức tin, có nghĩa là tự đáy lòng con, con phải chấp nhận ý tưởng chỉ có một Chúa duy nhất là Allah. Tiên tri Mohammed là sứ giả của Chúa. Phải đọc câu này. Đó là câu mà mọi tín đồ Hồi giáo phải đọc trước khi chết. Người ta nói là: họ đang làm chứng. Họ đưa ngón trở mặt lên và nói: “Tôi xác nhận chỉ có một Chúa là Allah và Mohammed là sứ giả của ngài.”

- Ba có thể đọc bằng tiếng Ả-rập?

- “*Ach hadou anna lá Illaha illa Allah wa awna Mohammed Rassoul Allah.*”

- Mình có thể đọc dù mình chưa sắp chết?

- Được chứ.

- Ba có hay đọc không?

- Thỉnh thoảng.

- Làm sao làm để biết mình tin chắc điều đó?

- Đó là cái mà người ta gọi là đức tin, có nghĩa là con có được niềm xác tín, một chuyện hiển nhiên; không một ai có thể làm con lay chuyển những gì con đã tin. Đối với người Hồi giáo, phải đọc câu này và nhất là không được nghi ngờ.

- Phải đọc bằng tiếng Ả-rập hay có thể đọc trong bất cứ thứ tiếng nào?

- Bất cứ ngôn ngữ nào? Điều đáng kể là con phải tin vào những lời này.

- Giả thử con không tin thì chuyện gì xảy ra?

- Thì con không phải là một tín đồ Hồi giáo. Vậy thôi.

- Luật thứ nhì?

- **Cầu nguyện.** Có năm lần cầu nguyện trong một ngày: lần thứ nhất khi ngủ dậy; lần thứ nhì khi mặt trời đứng ngọ; lần thứ ba lúc buổi xế trưa; lần thứ tư lúc mặt trời lặn và lần cuối cùng là ban đêm. Khi cầu nguyện mặt phải hướng về La Mecque.

- Mình bắt buộc phải cầu nguyện lúc có lời xướng?

- Trên nguyên tắc là bắt buộc. Nếu mình đang làm việc, nếu mình đau thì mình có thể cầu nguyện sau. Nếu mình bị khuyết tật, mình có thể cầu nguyện trong lòng.

- Ba đã nói qua về nghi lễ **tắm gội**, ba có thể nói rõ hơn và mình làm bằng cách nào?

- Khi cầu nguyện, đương nhiên lòng mình hướng về Chúa, như thế mình phải sạch sẽ; tục tắm gội chỉ là rửa mặt trước khi cầu nguyện. Nhưng còn chú ý, có hai loại tắm gội: tắm gội trọn vẹn

là tắm toàn thân sau khi giao hợp, và tắm gội đơn giản là rửa mặt, hai cánh tay, hai bàn tay và bàn chân.

- Nếu mình tắm gội như thế năm lần một ngày hẳn mình sẽ là nhà vô địch sạch sẽ.

- Con nói đúng. Mohammed nói rằng giữ gìn vệ sinh đến từ đức tin.

- Người ta đọc gì trong lúc cầu nguyện?

- Người ta ca ngợi Chúa và tiên tri Mohammed. Người ta đọc chương đầu tiên của kinh Coran.

- Câu mà thiên thần Gabriel nói với Mohammed: “Đọc.”?

- Không. Kinh Coran không viết theo thứ tự thiên thần đã đọc. Kinh Coran bắt đầu bằng một chương ngắn gọi là “Fatiha,” “mở đầu.” Cứ mỗi lời cầu nguyện, không những người giáo hữu vinh danh tiên tri Mohammed mà còn vinh danh các tiên tri khác: Abraham, Mai-sen, Giêsu. Tên theo tiếng Ả-rập của các vị này là: Ibrahim, Moussa và Issa.

- Trụ cột thứ ba là gì ba?

- Đó là ăn chay trong tháng **Ramadan**. Trong tháng này, từ lúc mặt trời mọc đến lúc mặt trời lặn, người Hồi giáo không được ăn. Họ tập nhịn đói, nhịn khát và thử thách ý chí mình để cự lại với các cám dỗ, để xem mình có khả năng suy gẫm về cuộc sống và về thế giới bên kia. Đó là tháng dành riêng để tỏ lòng tôn kính, để cầu nguyện và để tự vấn mình. Tháng Ramadan được kết thúc bằng một buổi lễ gọi là lễ *Aid Seghir*.

- Tất cả mọi người phải nhịn ăn nhịn uống?

- Không. Các em bé chưa đến tuổi dậy thì, các người bệnh, phụ nữ đang hành kinh không được nhịn đói.

- Còn cột trụ kia?

- Là bố thí, gọi là **zakat**. Đó là một phần tiền bạc người tín hữu kiếm được trong năm; họ phân phát cho người nghèo, cho người đang cần và phải làm kín đáo, không được huênh hoang, không nêu tên người nghèo ra để làm nhục họ. Phải giúp những người đang gặp khó khăn.

Cột trụ cuối cùng, còn gọi là lễ luật hay phương châm, đó là hành hương về La Mecque, gọi là **Al Hajj**. (Những ai không có phương tiện vật chất hay bệnh tật thì có thể không đi hành hương.) Người Hồi giáo đi hành hương đến La Mecque và Médine, họ đến trước ngôi mồ của Mohammed để tôn kính và đi quanh ngôi đền Kaaba, đưa tay chạm vào Viên Đá Đen. Cuộc hành hương diễn ra hàng năm có tên phổ thông là “lễ con cừu”, nói cách khác đây là lễ nhớ lại việc tổ phụ Abraham hy sinh con mình để tế lễ cho Chúa; lúc đó Chúa gọi con cừu đến để Abraham tế lễ thay vì tế con ruot mình. Đó là ngày lễ rất đại chúng. Đối với rất nhiều người, đây là dịp để ăn thịt.

- Không được ăn thịt heo cũng là một lễ luật?

- đạo Hồi nói không nên ăn thịt heo vì con vật này ăn đồ ăn phế thải.

- Nhưng bây giờ heo cũng được nuôi sạch sẽ như cừu.

- Đúng, nhưng rất khó để xét lại một luật lệ tôn giáo. Điều cấm kỵ khác là cấm uống rượu. Có ba đoạn được nêu ra trong ba thời khác nhau nói về việc cấm kỵ uống rượu. Khi say, con người mất tự chủ. Và đạo Hồi nhấn mạnh đến việc tự chủ cũng như đến tự do của con người làm cho con người có trách nhiệm hơn.

- Không uống rượu, như thế có tự do không?

- Tự do là làm cho con người có quyền lựa chọn. Họ có thể uống rượu hay không uống rượu. Nhưng nếu ai uống và say thì người đó phải chịu trách nhiệm việc họ làm.

- Có những điều cấm kỵ khác?

- Có, cấm chơi bài bằng tiền; có lợi lộc bằng tiền bạc. Người ta ít giữ kỷ các luật cấm này; vi phạm luật này không nặng bằng các luật khác. Phải thêm vào đây một luật cấm khác: phụ nữ Hồi giáo không được kết hôn với người ngoài Hồi giáo, nếu muốn kết hôn thì người này phải theo đạo Hồi.

- Nhưng đàn ông Hồi có thể lấy người ngoài đạo Hồi, con nghĩ vậy.
- Đúng, họ có quyền lấy phụ nữ ngoài đạo Hồi.
- Không công bằng.
- Vì con cái giữ họ cha. Đây là xã hội phụ hệ, người cha là gia trưởng. Người đàn bà tòng phục chồng, lệ thuộc chồng và như vậy bị ảnh hưởng chồng. Nếu phụ nữ Hồi giáo lấy người ngoài Hồi giáo, bà có thể làm thất truyền đạo vì các con sẽ học đạo của người cha.

Ngày thứ tư

- Chính từ thành phố Médine nơi tiên tri Mohammed bị nạn và được an toàn mà ông bắt đầu tổ chức cuộc tranh đấu để có được tối đa người theo Hồi giáo, để có một cộng đồng đoàn kết của những người họp nhau lại trong lòng tin vào một Chúa duy nhất. Mohammed chiến đấu chống lại những chi tộc đe dọa người Hồi và ông đã làm thế nào mà ngay cả kẻ thù rồi cũng quay trở lại đạo Hồi, như Abou Soufyan người cầm đầu một chi tộc từng đánh bại ông.

Theo lời kể của những chứng nhân thời đó, Mohammed xuất hiện như một người hành động, người lãnh đạo quân đội và chính trị. Có hai cuộc chiến quan trọng: Badr và Ohod.

Qua ông, khái niệm *Oumma Islamiya* ra đời. Oumma là cộng đồng người Hồi. Vào năm 632, Mohammed đến La Mecque để hành hương đền Kaaba. Người ta kể khi ra đi, ông quay nhìn lại Kaaba và nói: “Ngôi đền này thật là đẹp! Không có cái gì lớn hơn và đẹp hơn là nhân phẩm!

- **Nhân phẩm** là gì ba?

- Đó là lòng tự trọng, cảm nhận mình trung tín với những giá trị làm cho mình tự hào mình là con người. Ngược lại, không có nhân phẩm là thấp hèn, là không có phẩm giá, là từ chối không cư xử như người công chính và can đảm. Nhà tiên tri quý trọng nhân phẩm con người hơn là cái đẹp của ngôi đền Kaaba. Điều đó muốn nói ông cho nhân phẩm là điều quan trọng mà mọi con người cần phải có.

- Sau đó chuyện gì xảy ra?

- Ông cảm nhận là Chúa sắp kêu ông về với Chúa và sứ vụ của ông chấm dứt. Ông trở lại Médine và chết ngày 8 tháng sáu năm 632.

- Ai thay thế ông?

- Không có ai. Đó là một nhà tiên tri, là sứ giả cuối cùng của Chúa trên quả đất này. Chúa gọi ông đến cho loài người rồi kêu ông về với Chúa.

Abou Bakr, người bạn và cũng là người đồng hành của ông, nhân danh tất cả những người Hồi giáo, điều khiển buổi lễ cầu nguyện. Ông được một phần dân chúng chọn làm “tiểu vương” có nghĩa là người lãnh đạo những người Hồi giáo chủ trương theo lẽ luật của Mohammed để lại. Đó là *người Hồi chính thống*, gọi là **sunnites**. Những người khác thích Ali, em họ của Mohammed. Đó là người là **chiites**. Họ chống đối người Hồi chính thống khi Ali muốn làm tiểu vương. Ngày nay trên thế giới người *chiites* chiếm 10% tổng số người Hồi. Họ phân biệt với người Hồi chính thống qua việc họ tự cho họ là những người đại diện gọi là “*mollahs*.”

- Con thấy trên truyền hình có những người Hồi giáo đấm ngực, có bình thường không?

- Đó là những người *chiites*, họ tự đấm ngực để diễn tả nỗi đau của họ.

- Nỗi đau nào?

- Khi Hussein, một trong những người con của Ali là người lãnh đạo của họ bị giết vào ngày 10-10-680 trong trận đấu ở Karbala, người *chiites* cảm thấy mình có tội vì đã không bảo vệ và cứu được ông. Vì vậy hàng năm đến ngày này họ kỷ niệm để tỏ lòng đau buồn của họ. Một vài người làm quá bằng cách tự phạt, tự đâm một cách hung bạo có khi đến chảy máu.

Bắt đầu từ đây đạo Hồi lan truyền khắp vùng và vượt ra khỏi biên giới của vùng. Hai mươi năm sau khi Mohammed qua đời, vị tiểu vương thứ ba là Othman gom lại 114 chương làm thành kinh Coran, cuốn kinh thiêng liêng, cuốn sách thánh và lời thánh.

- Ba đã đọc kinh Coran chưa?

- Khi ba bằng tuổi con và cả trước khi vào trường tiểu học, ba đến trường Coran để học thuộc lòng kinh Coran trong vòng hai năm. Dù chưa biết đọc, ba học xong câu này qua câu kia, qua ngày hôm sau ba phải đọc thuộc, nếu không là bị đòn.

- Và ông bà nội ngoại không nói gì sao?

- Họ không biết. Mỗi buổi tối ba cố gắng nhớ thuộc lòng để ngày mai trả bài.

- Hồi đó ba có hiểu những gì ba học thuộc lòng không?

- Không hiểu hết. Ba biết là phải thờ đức Allah, một Thiên Chúa duy nhất, phải làm điều Thiện, không được nói dối, không được ăn cắp, vâng lời cha mẹ, vâng lời cô thầy, phải cầu nguyện nếu không Chúa sẽ phạt. Cũng có lúc ba sợ, nhất là đoạn Chúa nói về hỏa ngục và Ngày Phán Xét Cuối Cùng. Nhưng ngay sau đó có những đoạn nói đến lòng thương xót của Chúa và Chúa tha thứ cho tất cả những người đi lạc.

- Cái gì làm cho ba sợ nhất?

- Khi thầy giáo ở trường dạy kinh Coran mô tả những gì đang chờ đợi sẽ xảy ra cho người tự tử, có nghĩa là người thách thức ý Chúa. Con biết, người nào tự thiêu mình thì khi xuống địa ngục họ sẽ lập lui lập tới hoài hành vi này. Người nào nhảy từ trên lầu cao xuống sẽ nhảy hoài đến vô tận. Thật là khủng khiếp! Điều này có giá trị nếu mình tin.

- Như thế với những gì xảy ra ngày nay, Chúa sẽ phạt những người đã giết người Mỹ?

- Ba tin vậy.

- Tại sao ba không chắc? Những gì ba kể cho con nghe không đúng sao?

- Tất cả những gì ba kể cho con nghe là thật, đó là một phần lịch sử của nhân loại. Còn về Chúa, đôi khi con người cũng đặt những câu hỏi nhất là khi mình thấy những đau khổ, những bất công, thấy nhân loại sống trong cảnh khốn cùng. Người Kitô nói “Chúa là tình yêu”, người Hồi nói “Chúa là Công Chính; Chúa là Chân Lý”, vậy khi chiến tranh tàn tàn trên thế giới, khi những người từ chối cuộc sống, nhân danh đạo Hồi, hy sinh thân mình để giết những người vô tội thì lúc đó người ta đặt câu hỏi. Đặt câu hỏi là chuyện bình thường. Chỉ có loài vật mới không nghi ngờ gì.

- “Nghi ngờ” có nghĩa là gì?

- Lòng tin vào tôn giáo là tín ngưỡng. Tin là chấp nhận, là đặt lòng tin vào lời được nói ra và trung tín với nó. Các tôn giáo không chấp nhận nghi ngờ và cười nhạo. Nghi ngờ là không tin một cách mù quáng, là đưa lý luận vào lãnh vực tín ngưỡng. Nghi ngờ là đặt câu hỏi và hy vọng có câu trả lời đúng. Mà lô-gíc và tín ngưỡng thì không đi chung với nhau.

- Còn ba, ba tin không?

- Khi mình có một tư tưởng lô-gíc thì không phải là dễ để trở nên một tín hữu như hình ảnh mọi người có trong đầu về những người có lòng tin. Để trả lời câu hỏi của con, ba nghĩ có một đời sống thiêng liêng, một cái gì vừa đẹp vừa huyền nhiệm và làm cho ba rất sợ. Mình có thể gọi đó là Chúa. Ba cảm thấy rất nhỏ bé trước Vũ Trụ mênh mông và ba không thể nào hiểu được tất cả. Giống như một triết gia từng nói: “Thông minh, đó là tình trạng không thông hiểu vũ trụ.”

- Con không hiểu gì hết.

- Phải coi chừng những người cho rằng bất cứ câu hỏi nào đặt ra họ cũng trả lời được. Những người cuồng tín nói tôn giáo trả lời cho tất cả nghi vấn của mọi người. Chuyện không thể được.

- Còn Hồi giáo?

- Con biết tôn giáo này đã cống hiến cho nhân loại một nền văn minh rất đẹp, một nền văn hóa rất lớn. Đặc tính của tôn giáo này là không có linh mục, giám mục, giáo hoàng. Không có

người trung gian giữa tín hữu và Chúa.

- Con biết các linh mục thuộc đạo Thiên Chúa thì không được lập gia đình!

- Đúng. Ba thấy thật là kỳ lạ khi các bạn ở trường trung học của ba đi xưng tội mỗi ngày chúa nhật. Ba nói với họ: “Các bạn phải xưng tội với Chúa chứ và mình phải xin Chúa tha tội nếu mình làm điều xấu.” Các bạn trả lời đó là truyền thống của họ.

- Như vậy đạo Hồi không có xưng tội.

- Không. Trước khi bị mạ lị như tình trạng ngày nay do các việc làm của những người điên cuồng hay những người không hiểu biết, trong vòng ba thế kỷ từ thế kỷ thứ 9 đến thế kỷ thứ 11, nền văn minh Hồi giáo là nền văn minh ở đỉnh cao tiến bộ và văn hóa nhất thế giới.

Ngày thứ năm

- Để kể cho con nghe thời đại hoàng kim gọi là **Thời Đại Hoàng Kim Của Những Người Ả-Rập**, và trước khi có tình trạng xảy ra như hiện nay, một tình trạng đặc biệt xấu xa của các nước Ả-rập và của người Hồi giáo, ba yêu cầu con tưởng tượng một giấc mơ, con đi vào một thế giới tuyệt vời nơi hòa bình, khôn ngoan, hòa hợp ngự trị giữa con người, nơi mọi người có lòng hiếu kỳ tìm hiểu những khác biệt, một thế giới mà trẻ con sung sướng đến trường bởi vì không những chúng học thuộc lòng các chương kinh Coran mà con được học ngoại ngữ, âm nhạc và khoa học.

- Con nhắm mắt lại để nghe ba kể chuyện thần tiên!

- Hồi giáo mời gọi người Ả-Rập loan truyền sứ điệp của Allah khắp thế giới. Họ sẽ đi đến Trung Đông (Syrie, Ai Cập, Irak), Á Châu, Ba Tư, Maghreb. Các cuộc chinh phục này không phải lúc nào cũng êm đềm. Có những cuộc chiến, những kháng cự, những người chết. Đó là chuyện bình thường vì quân đội Ả-rập xâm chiếm các xứ sở mà không có sự đồng ý của dân chúng. Quân đội thường đóng quân gần các ốc đảo, sông ngòi, trong các căn cứ để chuẩn bị các cuộc ra quân mới. Cũng có những mâu thuẫn trong nội bộ các người cầm quyền Hồi giáo. Dần dần, nhờ sự bành trướng của đạo Hồi mà các người Ả-Rập xây được Đế Quốc của họ. Văn hóa Ả-rập được phát triển và được làm phong phú bởi vì biết khai mở ra với thế giới bên ngoài. Ngôn ngữ của kinh Coran thay thế tiếng hy-lạp và tiếng ba-tư đến độ mà một nhà sử học người Iran thế kỷ thứ 10 đã nói: “Ngôn ngữ Ả-rập là ngôn ngữ tàng trữ tất cả nghệ thuật của trái đất; nó thắm sâu thắm trong quả tim chúng ta, quyền lực của nó quyến dụ vào tận nơi thẳm kín nhất con người chúng ta...”

- “Tàng trữ” có nghĩa là gì?

- Trong câu này, tàng trữ có nghĩa là ngôn ngữ Ả-rập chứa đựng tất cả mọi nghệ thuật, nó phát sinh ra các tác phẩm nghệ thuật như thơ văn, khoa học, y khoa, vv... Tất cả những gì làm nhân loại tiến bộ và tốt hơn.

- Như thế tất cả mọi người đều nói tiếng Ả-rập!

- Không, không phải tất cả mọi xứ nhưng thời đó, ngôn ngữ Ả-rập trở nên quan trọng như ngôn ngữ hy-lạp trong thời Cổ Đại.

- Con không biết tầm quan trọng của ngôn ngữ hy-lạp trong thời xưa nhưng con nghĩ thời đó tất cả các trường học đều học tiếng Ả-rập chứ không như bây giờ.

- Tất cả mọi người học tiếng Ả-rập vì các nhà thông thái người Hồi đã bỏ công sức khổng lồ ra để dịch tất cả tác phẩm quan trọng của các ngôn ngữ khác. Và họ đã dịch các sách triết học hy-lạp, các tác phẩm của người Ba-Tư, Ấn Độ...

- Ba giải thích cho con nghe chữ **triết học**.

- Đó là lòng mến mộ sự hiểu biết và khôn ngoan. Trong bộ môn triết học, người ta học cách suy nghĩ, học những gì người xưa đã khám phá và đã viết ra. Đó là dùng lý lẽ để suy nghĩ cho có

phương pháp và hiểu biết cuộc đời của mình.

- Vậy thì con đã hiểu!

- Ba nhấn mạnh: triết học là môn học những gì chúng ta suy nghĩ. Chính vì vậy khi người Ả-Rập dịch và xuất bản các bài nghiên cứu triết học của người Hy-Lạp thì họ đã cố gắng cho nhân loại một việc làm to tát. Ngôn ngữ Ả-rập trở nên ngôn ngữ hàng đầu ở khắp nơi. Khoa học, y khoa, toán học, địa lý, thiên văn, tất cả đều được dạy bằng tiếng Ả-rập. Tiên tri Mohammed, người không có may mắn đi đến trường học, nói rằng mọi người Hồi phải đi nghiên cứu khoa học ở khắp nơi trên thế giới.

- Khi người Hồi chiếm một xứ nào đó, dân chúng bắt buộc phải học tiếng Ả-rập?

- Họ không bắt buộc phải học nhưng vào thời đó nếu muốn đi học, tiến xa trong lãnh vực nghiên cứu thì phải biết tiếng Ả-rập. Ngôn ngữ đạo Hồi được áp đặt để học coi như ngôn ngữ nói và viết đầu tiên của thế giới. Bắt đầu thế kỷ thứ 9, từ Tây Ban Nha đến Trung Quốc, ngôn ngữ khoa học là tiếng Ả-rập. Việc nghiên cứu khoa học dù ở Bagdad, Damas, Ai Cập hay Grenade, Palerme, Samarkand đều dùng tiếng Ả-rập. Khắp nơi, người ta xây trường đại học và thư viện mà người ta gọi đó là **“Các Tòa Nhà Khôn Ngoan.”**

- “Các Tòa Nhà Khôn Ngoan” có nghĩa là gì?

- Là trung tâm tụ tập những người muốn đào sâu trong lãnh vực nghiên cứu, thảo luận với những người có văn hóa hay có kinh nghiệm hơn họ, nơi mọi sự được làm dễ dàng để có được hiểu biết.

- Và dân chúng đến đó?

- Đúng, dân chúng có một lòng khát khao được học hỏi, một lòng say sưa nghiên cứu. Dân chúng khám phá thế giới, khám phá các nền văn hóa khác, các ngôn ngữ khác.

- Ai khuyến khích việc dịch thuật và nghiên cứu?

- Các tiểu vương, có nghĩa là các nhà cầm quyền, những người truyền bá đạo Hồi. Nhưng cũng là những người giàu, họ cho tiền để dịch các tác phẩm quan trọng và xây Các Tòa Nhà Khôn Ngoan, là nhà văn hóa.

- Nếu mọi người nói tiếng Ả-rập thì người Âu châu cũng nói sao?

- Không. Người Âu châu thừa hưởng các khám phá và các bản dịch của người Ả-Rập để tiến trong lãnh vực văn hóa riêng của họ.

- Kinh đô của Đế Quốc Ả-Rập ngày xưa ở đâu?

- Ở Bagdad, thành phố chính của Irak. Vị tiểu vương nổi tiếng nhất là Haroun Al Rachid, nhân vật chính của chuyện *Nghìn Lẽ Một Đêm*. Ông sống ở đó vào đầu thế kỷ thứ 9. Chính tại Bagdad mà các nhà thông thái, các sinh viên đi ra nước ngoài để nghiên cứu các bản thảo về khoa học, y khoa hay triết lý và đem về dịch ra tiếng Ả-Rập.

- Nhưng người Ả-Rập chỉ dịch sách thôi sao?

- Không, họ còn viết, nghiên cứu khoa học, y khoa; họ xây các trường đại học, các **médersas**, có nghĩa là các trường tôn giáo, các thư viện, các thánh đường Hồi giáo, các dinh thự vv. Dịch thuật có nghĩa là người Ả-Rập không xem mình là những nhà thông thái, không cần phải học hỏi. Ngược lại, một người có văn hóa đích thực là người nói mình luôn luôn cần phải học nơi người khác. Họ muốn biết những dân tộc không phải là dân tộc hồi, dân tộc Ả-rập đã nghĩ những gì, đã làm những gì trong lãnh vực khoa học, văn chương, kiến trúc, thương mại...

- Ba giải thích cho con hiểu họ dịch như thế nào...

- Chuyển ngôn ngữ này qua ngôn ngữ khác không phải là một chuyện dễ dàng. Đó là chuyển những gì tương đương từ ngôn ngữ này qua ngôn ngữ kia. Thường thường dịch thuật là dấu hiệu của tính hiếu kỳ. Ba cho con một ví dụ: ngay cả bây giờ, người Ả-Rập vẫn tiếp tục dịch sách của các nhà văn Âu châu, Mỹ châu, châu Mỹ La-tinh. Con thấy trong các hiệu sách Ả-rập cơ man nào là sách dịch các tác phẩm nước ngoài cũng như các tác phẩm viết thẳng từ tiếng Ả-Rập. Điều đó chứng tỏ lòng khát khao học hỏi của người Ả-Rập. Nếu con vào tiệm sách Mỹ chẳng hạn, con sẽ thấy rất ít sách dịch. Một cuộc điều tra vừa qua cho biết trên một trăm

quyển sách xuất bản ở Mỹ, chỉ có ba sách dịch. Họ ít quan tâm đến những gì người nước khác suy nghĩ hoặc viết.

- Họ mạnh!

- Nhất là họ giàu, họ nghĩ họ không cần văn hóa của những xứ khác.

- Ba tiếp tục nói cho con nghe cái thời cực mạnh của người Ả-Rập.

- Sức mạnh của họ không ở thể lý. Họ hiểu là cuộc chinh phục đích thực không nằm ở quân đội mà ở văn hóa dù cho họ đang có chiến tranh với các xứ khác.

- Ba định nghĩa cho con nghe chữ **văn hóa**.

- Đó là cái gì làm mình khác với loài vật. Văn hóa có nguồn gốc từ chữ “gieo trồng” xuống đất, cày xới, trồng và gieo hạt. Con người cần ăn và uống, cần có sức khỏe cũng như cần học hỏi những gì chung quanh mình và nơi mình sống. Văn hóa là sản phẩm của trí thông minh, cái cho phép chúng ta phát triển trí tuệ, suy nghĩ tốt hơn và giao tiếp với những gì tổ tiên để lại. Văn hóa được trao truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác. Tổng hợp các thể hiện và các phát triển của nó gọi là “nền văn minh.”

- Tổ tiên để lại gì cho chúng ta?

- Câu hỏi này cho phép ba đi lại cái thời Hào Quang Ả-Rập. Người Ả-Rập không những để lại cho người Ả-rập và người Hồi nhưng đã để lại cho nhân loại những gia sản quý báu: đại số (đó là chữ Ả-rập có nghĩa là “trừ bớt”), số zéro, còn sẽ nói đó là số không có gì nhưng đó là nền tảng của toán học. Tiếng Ả-rập, zéro có nghĩa là *cift* là “trống không.” Ba không đi vào chi tiết lịch sử nhưng con biết người ủng hộ các nhà thông thái, các thi sĩ, các nhà nghiên cứu nhiều nhất là tiểu vương Al Ma’amun con của Haroun Al Rachid. Ông cai quản một đế quốc mệnh mông mà thủ đô là Bagdad, vào thời đó, thế kỷ thứ 9 mà Bagdad đã có một triệu dân đủ mọi nguồn gốc, mọi tôn giáo khác nhau. Cũng thời đó, thành phố La Mã là thành phố đông dân nhất của Âu châu chỉ có 30.000 dân. Các nhà thông thái từ Ấn, Trung Hoa, Âu châu và các vương quốc Ả-Rập đến gặp gỡ nhau ở Bagdad. Bagdad là thủ đô văn hóa của thế giới. Mỗi ngày thứ ba, vị tiểu vương mời các nhà thông thái, các nhà văn hóa đang có mặt ở Bagdad đến thảo luận, suy nghĩ, trao đổi tư tưởng và ý kiến. Các Tòa Nhà Khôn Khoan mọc lên rất nhiều. Phải nói là hồi đó giấy nhập cảng từ Trung Hoa đã làm cho những người sao chép làm việc ngày càng nhiều.

- Sách chưa được in?

- Chưa. Đến mãi thế kỷ 15, ngành in mới ra đời (Gutenberg, sinh ở Mayence vào khoảng năm 1400, là người đầu tiên phát minh ra ngành in). Nhưng con biết cái cối xay đầu tiên được làm ở Bagdad năm 794. Các nhà máy giấy được xây ở Ai cập, ở Palestine, ở Syrie. Cùng với Trung Hoa, các người Ả-Rập ở Sicile và Andalouise du nhập kỹ nghệ giấy vào Âu châu.

Ngày thứ sáu

- Hôm nay ba nói với con về sự có mặt của người Ả-rập và người Hồi ở Andalouise, miền nam nước Tây Ban Nha. Các sử gia nói cho chúng ta biết khi người Ả-Rập đến Andaluise thì họ bị sốc vì nền văn hóa nghèo nàn của người địa phương dù xứ sở này được thừa hưởng di sản văn hóa của Đế Quốc La-Ma. Một sử gia đã viết: “Là một khoảng trống hoàn toàn. Các đợt người di dân từ Ả-Rập và Sybie nhận thấy dân chúng ở đây chẳng mang đến cho họ một cái gì hết. Không một di sản nào họ có thể chấp nhận, hòa hợp, bắt chước hay phát triển. Cùng một thời với Bagdad, Cordoue trở nên trung tâm văn hóa lớn nhất của thế giới người Hồi. Tiểu vương Abd Al Rahman III trị vì thế giới người Hồi ở Tây Ban Nha trong vòng nửa thế kỷ. Ông làm cho Cordoue thành một thành phố huy hoàng, một thành phố khởi sắc nhờ văn hóa. Ông quy tụ các nhà thông thái hồi, Do thái và Kitô, cho họ phương tiện tài chánh để họ tiếp tục nghiên cứu. Đó là thời kỳ thơ ca andalouse – biểu tượng tuyệt mỹ của gặp gỡ giữa Do thái giáo và Hồi giáo -, văn chương ca ngợi tình yêu phát triển đến độ chúng có ảnh hưởng sâu đậm và lâu dài trên

nền văn hóa phương Tây. Nhà thơ người Pháp Louis Aragon viết trong bài thơ “Người điên của Elsa” tất cả những gì ông mắc nợ thơ ca Ả-rập của thời kỳ đó.

- Ba giải thích cho con nghe ông mắc nợ những gì?

- Đó là một loại thơ ca tình yêu, trữ tình, hát và khóc cho tình yêu. Louis Aragon là nhà thơ lớn của thế kỷ 20 đã lấy hứng rất nhiều từ những bài thơ này để viết một bài thơ tình rất dài cho vợ của ông là Elsa. Và còn có một loại thơ văn huyền bí rất hay.

- **Huyền bí** là gì?

- Người huyền bí là người có một tiếp cận nội tâm rất mạnh với Chúa, tiếp cận này gạt ra hết các dây liên hệ khác; tiếp cận này giống như đức tin, không thể giải thích một cách dễ dàng được. Thơ ca huyền bí là thơ dâng mừng tình yêu vô biên cho Chúa. Trong thế giới người Hồi, các nhà huyền bí gọi là “soufi.” Trong tiếng Ả-rập, chữ *sof* có nghĩa là *laine* – len. Người soufi thường mặc một loại len dệt thô sợi khác với những người khác mặc áo quần sang trọng, màu sắc hơn. Người soufi từ bỏ những chuyện hời hợt bên ngoài của cuộc đời để cống hiến trọn vẹn đời mình cho cầu nguyện, suy gẫm và tình yêu hướng về Chúa.

- Họ là những nhà thơ?

- Đúng. Các nhà thơ cũng đánh dấu cho nền văn minh người Hồi. Nhà thơ nổi tiếng nhất tên là Al Hallaj. Khi nói về Chúa, ông nói: “Tôi là Đấng mà tôi yêu.” Một ngày nọ, ông đến các đường phố Bagdad và nói “Tôi là Chân Lý.” Sự lầm lẫn với Chúa như thế này không được dung thứ, ông bị coi là người bị quỷ ám. Bị bắt, bị ra tòa và bị lên án tử hình năm 922. Ông để lại những vần thơ rất hay. Con cũng cần biết là Chúa coi thường các nhà thơ. Trong chương XXVI, câu 224, Chúa nói: “Còn về các nhà thơ, chỉ những người lầm đường lạc lối mới đi theo.” Chúa còn nói thêm: “Họ nói những gì họ không làm.”

- Có lần ba nói với con cái ba thích nhất trong kinh Coran là thơ ca!

- Kinh Coran được viết trong một ngôn ngữ rất hay. Ba tìm ở đó đầy cả nét nên thơ. Nhưng “thi sĩ” trong nghĩa của kinh Coran ám chỉ là những người chỉ nói mà không làm những gì họ nói. Đó không phải là đặc tính chung của các nhà thơ.

- Như thế, tất cả những gì hồi xưa làm tốt đẹp là do người Ả-rập làm!

- Chúng ta cứ cho là người Ả-rập đã hiểu một chuyện đơn giản: để tiến bộ, để được phong phú, phải mở cánh cửa, mở biên giới để đến với người khác, quan tâm đến những gì người khác viết, người khác xây dựng. Họ muốn tiến lên, vì thế họ cần phải học những gì tổ tiên các xứ khác đã làm. Thông minh của người Ả-Rập là nhận mình khiêm tốn và chấp nhận sự kiện người thông thái là người nói trước tiên “tôi không biết gì hết.” Họ tìm tòi hiểu biết nơi những xứ đã phát triển chẳng hạn xứ Hy-Lạp.

- Vì sao Hy-Lạp?

- Vì từ thế kỷ thứ 3 và thế kỷ thứ 4 trước công nguyên, Hy Lạp là nơi các nhà thông thái đã nghiên cứu về toán học, thiên văn, y khoa, triết lý.

- Tất cả đều do người Hy Lạp nghiên cứu?

- Không, có cả nước Ba-tư: là nước Iran ngày nay.

- Thiên văn học là gì?

- Là khoa học về các ngôi sao và vị trí của chúng trên bầu trời.

- Người Ả-Rập cũng quan tâm đến bầu trời?

- Đương nhiên, bởi vì muốn đi trên biển khơi thì phải biết định hướng các ngôi sao. Con có biết hai cuộc quan sát đầu tiên bầu trời xảy ra năm 827: một ở Damas, một ở Bagdad.

- Người Hy-Lạp không nghiên cứu các ngôi sao à?

- Có chứ, vào thế kỷ thứ 2 trước công nguyên có Ptolémée là một nhà thiên văn lớn. Người Ả-Rập đọc các bài viết của ông và tiếp tục cuộc nghiên cứu. Người lấy cảm hứng ở Ptolémée nhiều nhất là Ibn Al Haytham (chết năm 1040). Ông là nhà toán học, vật lý học và thiên văn học. Ông viết một ngàn trang bài khảo luận về quang học, đó là nền tảng mà dựa trên đó, thế

giới tây phương từ thế kỷ 13 đến thế kỷ 16 dùng để định hướng đời sống đi trên biển và trên đất.

- **Quang học** là gì?

- Là những gì liên hệ đến mắt, cái nhìn và những phương tiện kỹ thuật để quan sát mà mắt trần không thể phân biệt được.

- Người Ả-Rập mạnh trong nhiều lãnh vực!

- Ba nhấn mạnh thêm một lần nữa: sức mạnh của họ ở lòng khiêm tốn, họ chấp nhận học hỏi, họ không nói họ thông thái cũng không nói nền văn minh của họ cao hơn nền văn minh khác.

- **Khiêm tốn** là gì?

- Là nhũn nhặn, không nghĩ mình biết hết, người khác chẳng có gì để mình học. Như người Ma-rốc nói, khiêm tốn là “có cái đầu nhỏ”, trái ngược với người đầu bự! Người thông thái là người đầu tiên hết nhận biết mình chẳng biết gì to tát, mình phải học ở người khác tất cả.

- Có lần ba nói cho con biết trong một vài xứ Ả-rập, người ta gọi bác sĩ là nhà “thông thái”, *al hakim*.

- Đúng vậy. Y khoa Ả-rập là công việc của những nhà bác học vậy đương nhiên đó là nhà thông thái. Con biết một trong những bệnh viện xưa nhất là do Haroun Al Rachid xây cất năm 800. Hai tên tuổi lớn được ghi khắc trong lịch sử y khoa là: Al Razi, người gốc Iran và Avicienne vùng Trung Á. Avicienne đã viết bằng tiếng Ả-Rập bộ Quy Chuẩn Y Khoa, một bộ bách khoa tự điển được phương Tây chấp nhận như “đỉnh cao và tuyệt tác của khoa học Ả-rập.” Được dịch ra tiếng la-tinh vào thế kỷ 12. Chủ trì trong việc giảng dạy y khoa ở Âu Châu cho đến cuối thế kỷ 17. Avicienne định nghĩa ngành y khoa : “*Y khoa là ngành khoa học nghiên cứu cơ thể con người, khi lành cũng như khi bệnh, trong mục đích gìn giữ sức khỏe khi còn sức khỏe, tái hồi sức khỏe khi bị mất.*”

Cũng thời gian đó, bác sĩ Al Zahraoui phát triển ngành giải phẫu và các dụng cụ giải phẫu. Chỉ đến thế kỷ 13, Âu Châu mới có ngành giải phẫu. Chậm là vì thiên chúa giáo không đồng ý với ngành này. Con thấy đó, ngày nay người ta cho người Hồi giáo đi sau nhưng hồi xưa người thiên chúa giáo cũng đi sau vậy.

- Đúng là làm người Hồi thời buổi này thật khó!

- Vì sao con nói vậy?

- Không phải con nói nhưng con nghe truyền hình nói như vậy.

- Đúng vậy. Vì một vài sự kiện cuồng tín xảy ra trong đạo Hồi, vào lúc này, người Hồi bị nhìn sai, bị hiểu lầm. Nhưng trước khi trở lại vấn đề này, ba kể cho con nghe vài ví dụ người Hồi đã đi trước mọi người.

- Trong lãnh vực nào?

- Trong văn chương. Con biết *Các Ngụ Ngôn* của La Fontaine?

- Dạ biết.

- Trong La Fontaine, Ibn Al Muqaffa, một văn sĩ Ả-rập ở thế kỷ thứ 8 đã dịch ra tiếng Ả-rập các ngụ ngôn và chuyện cổ tích Ấn Độ lấy tên là *Kalila và Dimna*. Năm 1644 La Fontaine đọc bản dịch tiếng pháp của quyển sách này. Lấy hứng từ đó và từ các ngụ ngôn của Esope, ông viết các ngụ ngôn về súc vật.

- La Fontaine là người sao chép lại!

- Không, ông không phải là người sao chép nhưng là người thông minh, ông biết học những gì cần phải học để viết cho trẻ con nước Pháp. Nhưng nếu không có Ibn Al Muqaffa thì có lẽ sẽ không có *Các Ngụ Ngôn* của La Fontaine.

- Ba nói thêm một ví dụ nữa?

- Con biết câu chuyện Lỗ Bình Sơn trên hoang đảo?

- Có, con có đọc trong lớp học.

- Vào thế kỷ thứ 12, một người sống ở Grenade, rồi ở Tanger, rồi qua Marrakech đã viết *Hay Ibn Yaqdan*. Đó là câu chuyện một người ở một mình trên hoang đảo, tự mình, ông khám phá ra các chân lý của cuộc sống, dẫn ông đến cái ông gọi là “ánh sáng của Chúa.” Một nhà tiên tri ở đảo bên cạnh đến xác nhận cho ông biết các chân lý được tôn giáo mạc khải cũng là những chân lý này, ông có thể tự mình khám phá ra. Tác phẩm này có từ năm thế kỷ trước quyền sách của Daniel Defoe.

- Một ví dụ khác!

- Marco Polo được nổi tiếng vì đi vòng quanh thế giới. Trước ông, Ibn Batouta, một người Ả-Rập sinh năm 1304 ở Tanger đã đi hai lần vòng quanh thế giới. Ông để lại quyển nhật ký ghi lại những gì ông nghe thấy.

- Còn ví dụ nào khác?

- Flvio Gioja, người Ý vùng Amalfi thường được xem như người sáng chế la bàn. Sự thật là do các thủy thủ Ả-rập đã khám phá ra dụng cụ này để đi trên biển và trên đất. Các thương thuyền Ả-rập làm bá chủ biển khơi từ thế kỷ thứ 12. Chỉ vào năm 1302 Flavio Gioja mới đọc sách và biết la bàn là dụng cụ người Ả-Rập đã phát minh ra từ trước.

- Đồng ý! Người Ả-Rập đã phát minh nhiều chuyện nhưng bây giờ họ không còn phát minh gì nữa sao?

- Để hiểu tình trạng hiện tại của những xứ Ả-rập và Hồi giáo, ba cần kể cho con nghe một ít về lịch sử. Nếu con nghe kỹ những gì ba nói thì đạo Hồi đã thúc đẩy người Ả-Rập đi khắp nơi trên thế giới để loan truyền sứ điệp của nhà tiên tri Mohammed và cũng để làm cho càng có nhiều người theo đạo này. Khi đi ra khỏi xứ sở, họ khám phá một thế giới khác và muốn học hỏi, tham dự vào sự tiến triển của nhân loại. Đó là những gì đã xảy ra. Sẽ có những cuộc chiến, người chết, mâu thuẫn trong nội bộ Hồi giáo. Khi người Hồi đóng chiếm một xứ sở, họ bắt người Kitô và Do thái phải ở dưới sự che chở của họ. Những người này phải trả thuế.

- Họ trả tiền để được bảo vệ?

- Đúng, vì họ là thiểu số.

- Thiếu số?

- Trên đất của đạo Hồi những người Do thái, những người Kitô mà người đạo Hồi gọi họ là “những người của Sách Thánh” – có nghĩa là những người theo tôn giáo dựa trên sách thánh, giống kinh Coran của người Hồi-, họ không đông nên gọi họ là thiểu số. Vì sự kiện này nên họ phải trả một số tiền cho Ngân Khố, đổi lại họ được an toàn về mặt tinh thần và thể lý.

- Tại sao họ phải trả tiền để được sống chung với người Hồi?

- Có lẽ người Hồi muốn thúc đẩy họ theo đạo Hồi... Nhưng tình trạng này không kéo dài lâu. Dù vậy, giữa thế kỷ thứ 9 và 11, các sinh hoạt của người Hồi nổi bật qua trí thông minh, hiểu biết và văn hóa. Sau Avicenne (980-1037) mà các sách về y khoa của ông được giảng dạy ở Âu châu cho đến thế kỷ thứ 17, sau Al Farabi, người thiết lập một bảng tổng kết các ngành khoa học là đến Averròs. Đây là một người rất quan trọng.

- Hơn các người khác?

- Đúng, bởi vì ông còn đi xa hơn các bậc tiền nhiệm. Ông sinh ở Cordoue năm 1126, sau Avicenne một thế kỷ, ông chết ở Ma-rốc năm 1198.

- Tại sao ông qua Ma-rốc?

- Ông là triết gia. Chính ông là người đón nhận di sản của triết gia hy-lạp Aristote và chuyển lại cho Tây phương. Ông cũng là một luật gia lớn của người Hồi.

- “Luật gia” là gì?

- Là người nghiên cứu luật, có nghĩa là những qui tắc, luật lệ làm căn bản cho tất cả các xã hội. Là người xác định các tiêu chuẩn cho công chính.

- Vậy ông là người bạn của khôn ngoan và của công chính.

- Ông sẽ thử đưa Lý Lẽ vào trọng tâm của đức tin.

- Lý Lễ là lô-gíc; đức tin là tín ngưỡng, đúng không?

- Đúng, ông thử đem một vài lô-gíc vào đức tin. Sau đó ông nhận xét thấy đạo Hồi bị lạm dụng bởi những người mang một mục đích khác. Có những tà phái, những phe đối lập từ chối thảo luận và nhất là chấp nhận sự giúp đỡ của những người ngoài. Tòa nhà Hồi giáo không còn là Tòa Nhà Khôn Ngoan. Averrôes tố cáo những chuyện này nhưng các chính trị gia ở Cordoue không đồng ý với ông. Ông trốn qua Ma-rốc và xin nước này bảo vệ ông. Từ thời kỳ này, do cuồng tín và cố chấp không khoan dung người khác, nền văn minh Hồi giáo bị ô nhiễm. Nhưng không phải chỉ có những dấu hiệu này đủ để giải thích cho sự suy tàn mà còn cả một thời kỳ của những cuộc thập tự chinh.

Ngày thứ bảy

- **Suy tàn** có nghĩa gì?

- Là một cái gì suy thoái, nghiêng xuống, thay vì tiến bộ thì xuống dốc, rơi xuống. Một căn nhà không được bảo trì, không còn người ở nó sẽ bị xuống cấp và sẽ thành đồng gạch vụn, không còn sinh hoạt gì trong đó. Nền văn minh giống như một căn nhà, nếu nền tảng vững chắc, nếu tường thành kiên cố, nếu những người lui tới mang thêm tài nguyên, làm thoáng, làm đẹp thì căn nhà sẽ được bảo trì. Tóm lại, nền văn minh là tổng hợp những sự kiện đã được xây dựng để làm di sản, để sinh phúc lợi những gì tổ tiên để lại. Phải biết săn sóc một nền văn minh như săn sóc ngôi nhà cổ xưa đẹp đẽ.

- Nền văn minh Ả-rập không được bảo tồn?

- Sau một thời gian vinh quang và ánh sáng, nền văn minh bị chấn động, trước hết vì chia rẽ nội bộ. Các tiểu vương tranh giành nhau: họ ngày càng tham lam, không còn nghĩ đến lợi ích chung mà chỉ nghĩ đến lợi ích tức thì, thỏa mãn tính ích kỷ của họ. Các tiểu vương của Bagdad và Cordoue là người sunnites, người Hồi chính thống theo truyền thống cổ điển của tiên tri Mohammed, trong khi tiểu vương ở Ai Cập là người chiite, người có cảm tình với Ali.

- Các chia rẽ này xảy ra như thế nào?

- Bắt đầu từ năm 1055, các tiểu vương dùng lính đánh thuê *seldjuqides* (ngày nay là Thổ Nhĩ Kỳ) đến để bảo vệ lãnh thổ của họ. Chẳng hạn quân đội *seldjuqide* sẽ ngăn không cho người Kitô đến đất thánh Jérusalem và bách hại họ. Họ cũng có uy quyền chính trị.

- Chuyện gì xảy ra lúc đó?

- Từ năm 1096 đến 1099, giáo hoàng Urbain II lợi dụng sự chia rẽ trong thế giới Ả-rập và sự có mặt của những người đánh thuê để khởi đầu cuộc thập tự chinh chống lại người Hồi. Mới đầu, ông trả lời cho lời kêu cứu của quốc vương byzantin mà thủ đô chính là Constantinoble bị các người Hồi *seldjuqide* đe dọa. Sau đó, quân đội của những người Kitô tiến hành cuộc chinh phục riêng của họ.

- Thập tự chinh đến từ chữ nào?

- Từ chữ “thập tự”, thập tự là biểu tượng của người Kitô vì Chúa Giêsu bị đóng đinh trên thập tự. Thập tự chinh là nhân danh đạo thiên chúa để đi đánh những ai chống lại hay cản trở sự bành trướng của họ. Vào thời đó, đạo Hồi bành trướng không ngừng và sáng chói trên tất cả mọi mặt. Có tổng cộng tất cả tám cuộc chinh chiến do người Kitô có vũ trang. Cuộc thập tự chinh cuối cùng vào năm 1223. Năm 1223 hàng giáo sĩ công giáo chiếm thành Cordoue, năm 1248 chiếm thành Séville. Đó là cuộc thất bại về chính trị và quân đội của nền văn minh Ả-rập và Hồi giáo. Chỉ có một mình thành Grenade là cầm cự được. Đây là trung tâm cuối cùng của nền văn minh Ả-Rập ở Âu châu. Năm 1492, thành phố này rơi vào tay các vua công giáo. Thế là kết thúc một thời kỳ và một nền văn minh. Thế giới thay đổi. Năm 1492 cũng là năm Kha Luân Bố khám phá Mỹ châu.

- Như thế việc gì xảy ra cho người Ả-Rập ở Andalousie?

- Ở đó có người Do thái và người Hồi. Người ta đuổi họ, tống khứ họ ra khỏi Tây Ban Nha. Ai muốn ở lại, họ sẽ nói: quý vị có hai lựa chọn: hoặc rửa tội hoặc chết.

- Có nghĩa là gì?

- Là phải theo thiên chúa giáo hoặc chết. Rất nhiều người chọn theo thiên chúa giáo nhưng dù họ theo đạo thiên chúa nhưng họ vẫn còn bị bách hại bởi vì trong thâm tâm họ, họ vẫn không từ bỏ đức tin của họ. Họ bị bách hại và bị tống khứ hàng loạt ra khỏi Tây Ban Nha. Và người ta gọi đó là Giáo Hình. Giáo Hình chấm dứt ngày 22 tháng chín 1609. Con biết là nước Tây Ban Nha theo đạo công giáo mà không bao giờ biết những gì người Ả-Rập đã đem đến cho vùng này. Vào lúc người công giáo tái chiếm xứ này, giữa những người Hồi chạy trốn khỏi thành Grenade có một nhà thông thái về ngành địa dư tên là Léon d'Africain. Tên thật của ông là Hassan Al Wazan (Người Kiểm Tra Việc Cân Đo), ông sống nhiều năm ở La mã gần giáo hoàng Léon X (1518). Ông dạy tiếng Ả-Rập và tiếng Ý, đưa vào triều đình những bản văn hy-lạp dịch ra tiếng Ả-rập, từ những bản văn này ông dịch ra tiếng la-tinh. Ông là người tiêu biểu cho sự hòa hợp giữa Đông và Tây.

- Người hồi và người Ả-rập sẽ trở thành như thế nào?

- Thế giới Ả-rập bị cô lập; bị cấm quan hệ thương mại với Âu-châu; triết lý Ả-rập vẫn còn được dạy ở các trường đại học Âu châu nhưng nó ngừng phát triển và nhất là không còn được học hỏi trong thế giới Ả-rập-Hồi giáo.

- Thế người ta học cái gì thế vào đó?

- Triết lý dạy chúng ta phương pháp nghị luận, nghi ngờ, suy nghĩ mở ra cho chúng ta những chân trời đa dạng khác nhau trên tư tưởng của dân tộc khác. Thế vào đó người ta dạy về tôn giáo hồi và chỉ tôn giáo hồi mà thôi.

Tôn giáo là tín ngưỡng, như vậy không còn suy nghĩ, không còn nghi ngờ. Như thế họ đi từ một truyền thống rộng mở ra với thế giới bên ngoài qua một thế giới cô lập, tự khép kín mình. Điều này đối với thế giới Ả-rập và người Hồi rất nguy trọng. Kết quả là tình trạng như ngày hôm nay, phải mất rất nhiều thì giờ để hàn gắn. Khi thất bại, người ta chịu hậu quả của thất bại trong một thời gian dài và sẽ rất lâu.

- Chuyện gì đã xảy ra trong thời gian từ thế kỷ thứ 16 đến ngày hôm nay?

- Rất nhiều biến cố. Nhưng bây giờ chúng ta thử tìm hiểu vì sao thế giới Ả-rập suy tàn xuống dốc trong một thời gian dài như vậy.

- Xuống dốc có nghĩa là gì?

- Xuống dốc có nghĩa là hạ thấp trình độ và phẩm chất. Khi một người bị đau người ta nói sức khỏe người đó xuống dốc; hoặc khi tai và mắt nghe thấy không còn rõ người ta gọi thị lực, thính lực suy kém. Suy tàn là có dấu hiệu của sự sụp đổ chậm chạp.

- Vì sao lại có sự suy tàn này?

- Thụ đắc được sự hiểu biết, có các bản dịch thuật, các cuộc gặp gỡ giữa các nhà thông thái, nền triết học tự do, tất cả những điều này được các vị tiểu vương mong muốn, tài trợ và bảo bọc. Việc khai phóng này đáp ứng nhu cầu tìm hiểu thế giới bên ngoài để cai trị tốt đẹp một đế quốc rộng lớn không phải chỉ gồm các dân tộc Ả-rập. Ngày mà các vị tiểu vương bắt đầu gây gổ nhau thì các nhà thông thái và các triết gia không còn tìm được chỗ nương tựa về mặt chính trị cũng như tài chánh để tiếp tục làm việc.

- Ba nói cho con tên một nhà thông thái đáng kể trong thời gian này.

- Nếu phải giữ trong đầu chỉ một tên, nhà thông thái Ả-rập cuối cùng, người đã viết một tác phẩm có tính cách phổ quát thì người đó là Ibn Khaldoun. Ông là nhà phát minh ra cái mà người ta gọi là "xã hội học", có nghĩa là ngành nghiên cứu những sự kiện, những ứng xử của xã hội. Ông sống vào cuối thế kỷ thứ 14 và đầu thế kỷ 15 ở Bắc Phi (1332-1406). Ông nghiên cứu não trạng và cách ứng xử của người Ả-Rập. Ông quan sát rất kỹ và phê bình cũng rất nhiều. Ông mở con đường phê phán và thay đổi. Ông lưu ý các vị tiểu vương về việc làm của những người giữ nhiệm vụ dạy tôn giáo đã lợi dụng việc này để làm dân chúng lầm lạc. Ông cũng chống lại việc một vài người dùng thánh đường để dạy các môn khác ngoài kinh Coran. Hồi đó ông đã

thấy cái nguy hiểm dùng đạo Hồi vào những lý do khác không dính gì đến tôn giáo. Đó là một người nhìn xa. Ông chứng minh được ảnh hưởng của khí hậu trên tính khí và não trạng của các dân tộc. Phải chờ đến cuối thế kỷ 19, đầu thế kỷ 20 để những đầu óc thông minh và phóng khoáng như Ibn Khaldoun đề nghị làm các cuộc cải tổ cho đạo Hồi.

- Thế nào là **cải tổ**?

- Đó là thay đổi một vài luật lệ và thói quen trong việc giữ đạo.

- Có thể nào thay đổi một cái gì đó trong đạo Hồi?

- Không được đụng đến các giá trị và các phương châm đã làm nền tảng để xây dựng đạo; vẫn gắn chặt vào nền tảng đạo chúng ta cũng có thể đưa vào một vài cải tổ. Muốn làm được như vậy, cần can đảm và kiên trì. Những tên tuổi đáng nhớ là Jamal Edine Al Afghani người Afghan chết năm 1897; Mohammed Abduh người Ai-Cập chết năm 1905. Họ chủ trương đối thoại, dung thứ và nhất là thích ứng vào thế giới hiện đại. Họ nói không được chấp nhận một cách mù quáng những luật lệ các thầy ngày xưa áp đặt trên đạo Hồi, thời buổi đạo Hồi mới khai sinh rất khác với thời buổi hiện đại này. Để thay đổi bất cứ một điều gì trong các xứ Hồi giáo, họ phải dựa trên kinh Coran. Chương XIII, câu 11 nói: “Chúa không thay đổi thân phận của một dân tộc cho đến lúc nào mà chính dân tộc này không tự thay đổi”. Điều đó có nghĩa nếu bây giờ người Hồi có hình ảnh xấu thì không phải lúc nào cũng do lỗi của người khác, của những người không phải đạo Hồi. Phải quyết định thay đổi cái gì xấu, cái gì bệnh trong xã hội của mình. Dù những người không Hồi giáo có làm những chuyện không tốt cho người Hồi thì cũng không nên đổ hết tất cả những gì không tốt trên lưng họ. Nếu có những thanh niên Hồi hung bạo và cuồng tín là vì đã không giáo dục họ tốt, để mặc họ trong tay những người thiếu hiểu biết và không dẫn đạo. Người ta không biết hoặc không muốn làm cho họ biết quý trọng sự phát triển, văn hóa và cuộc sống. Họ để mặc cho nghèo đói và thất học hoành hành. Họ sợ tự do và chẳng làm gì để ngăn chặn thâm những và bất công. Và thế là họ quay về tôn giáo mà họ cũng không hiểu đúng về tôn giáo. Giống như kinh Coran nói, họ đi lạc. Họ ở trong sai lầm. Cội rễ cái Ác không phải lúc nào cũng ở nơi người khác.

- Thế nào là **dẫn đạo**?

- Con hiểu vì sao một cục đá rất nhỏ len vào chiếc giày là làm cho con khó chịu khi bước chân đi không?

- Không. Một cục đá nhỏ làm khó chịu?

- Người ta gọi dẫn đạo là để ý đến từng chi tiết nhỏ, từng luật lệ, từng nguyên tắc, từng lẽ lối. Những người không dẫn đạo thì ngủ dễ dàng, họ không cảm thấy khó chịu khi không tôn trọng nguyên tắc.

Ngày thứ tám

- Đây là những biến cố chính xảy ra trong thế giới Ả-rập vào lúc bắt đầu suy thoái?

- Từ Đế Quốc Ả-Rập-Hồi bước qua Đế quốc Thổ. Người Thổ Nhĩ Kỳ đến định cư ở Ai Cập, Liban, Syrie, Iran, Balkans, Tunisie và Algérie. Nước Ma-rốc chống cự lại được và không bị chiếm giữ. Thế kỷ 16 là đỉnh cao sức mạnh quân đội Thổ. đạo Hồi là quốc giáo. Đến thế kỷ 19, đế quốc Thổ suy thoái. Sau Thế Chiến Thứ Nhất, nước Thổ muốn trở thành một Quốc Gia hiện đại, họ tách tôn giáo ra khỏi chính trị. Năm 1922 chức tước califat - người hướng dẫn về đạo và về chính trị của người Hồi – bị bãi bỏ. Nhờ Mustafa Kemal, nước Thổ trở thành một nước không tôn giáo.

- Thế nào là **không tôn giáo**?

- Không tôn giáo là không có tính cách tu sĩ.

- Như vậy là không tin ở Chúa?

- Không, người ta vẫn có thể tin vào Chúa và không tôn giáo. Không tôn giáo hoặc thế tục có nghĩa là không dùng tôn giáo để áp đặt các luật lệ về cuộc sống trên dân chúng. Vào ngày 9-12-1905, nước Pháp chính thức trở thành một quốc gia không tôn giáo; ngày nhà nước tuyên bố tách rời Giáo Hội ra khỏi Quốc Gia. Ví dụ: trường công ở Pháp là trường mà các tu sĩ không có quyền giảng dạy. Ngược lại họ có quyền mở trường riêng của họ. Có nhà thờ cho người thiên chúa giáo, nguyện đường cho người Do thái, thánh đường cho người Hồi. Ai muốn đều có quyền đến đó cầu nguyện. Quốc Gia không can thiệp vào sinh hoạt tôn giáo. Nước Thổ là nước Hồi giáo đầu tiên trở thành một Quốc Gia không tôn giáo.

- Điều đó có quan trọng không?

- Với những gì chúng ta thấy hiện nay, việc tách rời chính trị ra khỏi tôn giáo là việc rất quan trọng. Cho đến lúc nào chưa thiết lập một ranh giới giữa hai lãnh vực thì sẽ có rất nhiều vấn đề. Ở Pháp, người Hồi phải sống với đạo của họ nhưng họ phải giữ luật lệ của Quốc Gia.

- Bằng cách nào?

- Con nhớ chuyện các cô gái Ma-rốc mang khăn quàng trên đầu đến trường không?

- Không, ba kể cho con nghe.

- Vì Pháp là một nước không tôn giáo nên các thầy giáo không muốn nhận vào lớp học của họ các học sinh mang khăn quàng trên đầu, dấu hiệu thuộc về một tôn giáo.

- Vậy thì chuyện gì xảy ra?

- Có rất nhiều cuộc thảo luận. Cuối cùng, các cô gái từ bỏ không mang khăn quàng nữa. Có cha mẹ không cho con cái đến trường nữa. các cha mẹ này đã làm sai khi ngăn không cho con đi học.

- Con có thấy trên truyền hình các bà bao kín từ đầu đến chân. Họ như những con ma...

- Đó là đàn bà *afghane* mà nhân danh đạo Hồi, người đàn ông đã đối xử không tốt với họ.

- Nhưng có phải đạo Hồi bắt người đàn bà trùm kín mít như thế?

- Không. Con muốn nói tấm khăn mà người ta gọi là *hijab* trong thế giới Ả-rập và *tchador* ở Iran. Kinh Coran nói rất đơn giản: người đàn bà khi cầu nguyện có nghĩa là khi đang hướng về Chúa thì phải che đầu và không được mặc các loại áo quần bó sát người. Điều này người ta cũng thấy ở người Kitô và người do-thái. Nếu một người đàn bà ăn mặc khiêu khích, chẳng hạn mặc váy cực ngắn, áo hở ngực sâu hay tóc tai không cột gàng hoàng thì người đó không được vào nhà thờ hay nguyện đường do-thái. Các người đàn bà hồi được quyền đến thánh đường nhưng không ngồi chung với đàn ông. Để tránh xáo trộn và gây chuyện. Nơi cầu nguyện không phải là nơi gặp gỡ giữa hai giới tính.

- Như thế Chúa nói đến **khăn che mặt**.

- Đúng. Trong chương XXIV (Ánh Sáng), câu 31, Chúa khuyên bảo các nữ tín hữu “nhìn xuống” và “dùng khăn che vú.” Trong chương XXXIII, câu 59, Chúa nói với tiên tri như sau: “Nói với các vợ, các con gái của con và vợ của những tín hữu, hãy mặc áo choàng bên ngoài dài xuống tận chân. Như thế sẽ dễ dàng hơn vì người ta không nhận ra các bà, các bà sẽ không bị tấn công.” Có nghĩa là các nữ tín hữu phải khác các người đàn bà không đàng hoàng.

- Tại sao Chúa nói đến các vợ? Tiên tri Mohammed có nhiều vợ?

- Trong đạo Hồi, người đàn ông có quyền có bốn vợ. Gọi là đa thê.

- Con biết. Đơn là một. Đa là nhiều. Nhưng không công bình!

- Con có lý, không công bình. Con biết đó, nếu theo sát kỹ kinh Coran thì người ta sẽ nhận thấy không thể là một tín hữu tốt và người Hồi tốt nếu họ đa thê, bởi vì “với điều kiện là phải yêu thương các bà bằng nhau,” có nghĩa là công bằng và chính trực với mỗi bà. Điều đó không thể được. Người ta không thể có cùng một tình yêu cho bốn bà cùng một lúc. Chắc chắn sẽ có một người được thích hơn, và thế là bất công. Ngày nay gần như không còn đa thê, bởi vì người đàn bà bắt đầu có quyền. Khổ thay không phải tất cả các xứ có đạo Hồi đều áp dụng, có một vài xứ như xứ Tunisie, người đàn ông không được đa thê. Không đa thê, cũng không được quàng khăn kiểu taliban, bây giờ người ta không chấp nhận.

- Như thế người đàn bà đã phản kháng, con mong thế!

- Đúng, nhưng không phải lúc nào và cũng không phải tất cả mọi bà cùng phản kháng một lúc. May thay có những hiệp hội phụ nữ trong các xứ đạo Hồi như Ai Cập, Ma-rốc, Algérie đã tranh đấu để Bộ Luật Gia Đình được thay đổi và để đàn bà có cùng quyền với đàn ông. Đó là chuyện không phải dễ vì nếu thay luật thì cũng cần thời gian để não trạng con người chấp nhận sự đảo lộn của các thói quen. Một người đàn ông đạo Hồi tốt thì phải là người công chính, như vậy ông phải chấp nhận trong đời sống hàng ngày, người đàn bà cũng phải có quyền giống như ông. Con biết là trong đạo Hồi có nói rõ từng chữ là không có gì là xấu hổ hay e lệ khi nói đến tình dục. Tiếng Ả-Rập có câu: "*La haya'a fi dine.*"

- Có nghĩa là gì ba?

- Có nghĩa là đạo Hồi nói không giấu giếm các quan hệ giữa đàn ông đàn bà. Khi ba ở tuổi mới lớn, ba đọc một quyển sách nhỏ, *Khu Vườn Thơm Thô (Le Jardin parfume)* của ông Cheik Nafzawi, một tín hữu Tunisie viết vào thế kỷ 15. Đây là tập sách giáo dục tình dục cho các nam thanh niên hồi. Đương nhiên quyển sách viết cho con trai chứ không cho con gái. Nhân danh những lời khuyên bảo của đạo Hồi mà ông trưởng tộc diễn tả và giải thích làm sao làm tình.

- Chúng ta quay về với lịch sử đi ba.

- Như vậy, sau ngày chấm dứt Đế Quốc Thổ thì đến lượt người Âu-châu vào cư ngụ cùng với vũ khí và hành trang trong các xứ mà họ không được mời đến: người Pháp đổ bộ vào Algérie năm 1830; người Anh vào Ai Cập năm 1882; sau Tunisie, người Pháp thiết lập chế độ bảo hộ ở Ma-rốc năm 1912.

- Tại sao họ đến các xứ này?

- Cái đó gọi là thuộc địa. Có nghĩa là thành lập các tập đoàn trên lãnh thổ ngoại quốc, dùng vũ lực chiếm đất và đặt luật lệ bắt buộc người địa phương phải theo. Đó là thống trị.

- Thật bất công!

- Đúng, hung bạo và bất công. Nhưng vì tình trạng suy thoái của các nước Hồi giáo và Ả-rập nên các nước ngoài mới đến xâm chiếm được. Cũng như cơ thể con người khi nó bị bệnh thì nó không thể tự đề kháng, nó bị đủ thứ bệnh khác xâm chiếm.

- Vậy người dân có phản kháng không?

- Có, sau vài chục năm họ thức tỉnh. Cuộc chiến tranh giành độc lập kinh khủng nhất xảy ra ở Algérie từ năm 1954 đến 1962. Cả hai phía có cả hàng trăm ngàn người chết, rồi người Pháp sinh ra và sống ở Algérie phải ra đi.

- đạo Hồi có đóng một vai trò nào trong các cuộc chiến này không?

- Có. đạo Hồi vừa đóng vai về mặt tôn giáo vừa đóng vai về mặt văn hóa nên đã thống nhất lại tất cả các chiến sĩ. Họ đoàn kết. Nhưng điều này không biến cuộc chiến thành chiến tranh tôn giáo. Sau khi giành được độc lập, các xứ này gặp các xáo trộn chính trị.

Ngày thứ chín

- Từ đâu mà người Hồi hung bạo như thế?

- Tất cả người Hồi không phải là người hung bạo. Đừng bao giờ tổng quát hóa. Con biết là không một tôn giáo nào hoàn toàn hòa bình hay hoàn toàn gây chiến. Trong kinh Coran, con thấy có rất nhiều đoạn nói về tình thương, công chính, hòa hợp và hòa bình giữa con người với nhau, lòng tha thứ và khôn ngoan, con cũng thấy có những đoạn thúc đẩy người Hồi chiến đấu khi hoàn cảnh bắt buộc. Hung bạo ở khắp mọi nơi. Và người Hồi không còn là một đế quốc như thời gian đầu mới thành lập đạo. Cộng đoàn Hồi giáo phân tán khắp tất cả các lục địa. Ba không nghĩ người Trung Hoa có cùng khái niệm giữ đạo giống như người Ma-rốc, người Phi châu hay người Âu châu giữ đạo Hồi. Đúng là sau khi tiên tri Mohammed chết, bạo lực và chiến tranh có

xảy ra do sự kiện đạo Hồi không phải là một tôn giáo tách rời khỏi đời sống hàng ngày. Đạo lưu tâm đến hạnh kiểm của con người trong xã hội, đến đạo đức, đến cách tổ chức và hướng dẫn cộng đồng. Người ta gọi đó là chính trị. Điều này đã cho phép giáo chủ Khomeyni, người lật đổ vua Iran năm 1978, thiết lập Cộng Hòa Hồi, có nghĩa “đạo Hồi là chính trị hoặc không là gì hết.” Và thế là đạo Hồi can thiệp một cách trực tiếp vào đời sống dân chúng chứ không như đạo Kitô hay do-thái. Bắt đầu từ đó là mở cánh cửa cho chiến tranh và bạo động. Chính trị, thường là cuộc chiến đấu dành quyền lực. Nếu cuộc chiến đấu nhân danh Hồi giáo như trong trường hợp nước Iran thì khi xảy ra bạo lực bắt buộc người ta phải quy trách nhiệm cho Hồi giáo.

- Đúng, con muốn biết, con muốn hiểu vì bây giờ người ta nói đến đạo Hồi là vì các cuộc khủng bố.

- Con có lý. Vậy thì con phải kiên nhẫn và tiếp tục nghe lịch sử đạo Hồi. Đến đây ba phải nói với con một tà phái gọi là **hachachins**. (Tà phái là cộng đồng những người đi theo người cầm đầu gọi là gu-ru một cách mù quáng.) *Hachiche* tiếng Ả-rập có nghĩa là “cổ” và thường thường có nghĩa là “thuốc phiện.” Hachachin là người hút cổ, người nghiện thuốc phiện một cách tã tử. Tà phái này đã có từ lâu ở Tây Á, giữa Syrie và Ba Tư, vào thế kỷ thứ 11 và 12. Người cầm đầu là Hassan As-Sabbah, một người Hồi nghiêm khắc, cứng rắn và độc tài được mệnh danh là “Ông Già Vùng Núi”, ông chết năm 1166. Trở thành gu-ru, ông ở trong lâu đài Alamut, gần biển Caspienne, từ đó ông gởi các đội quân đi phạt các chính quyền. Trước khi ra đi, ông đầu độc thuộc hạ bằng thuốc phiện. Ông làm cho vua chúa, hoàng tử trong vùng run sợ. Vũ khí của ông là gieo khủng khiếp, hận thù và thảm sát. Chữ “assassins” (ám sát) trong tiếng pháp lấy từ chữ “hachachins.”

- “Ông Già Vùng Núi” cũng là một người đạo Hồi xấu sao?

- Ông là người chiite và muốn mình là người huyền bí. Ngày nay người ta so sánh các cuộc khủng bố tự sát với các đệ tử của “Ông Già Vùng Núi.” Nhưng ba nói thêm một lần nữa, đây không phải đến từ đạo Hồi.

- Con biết, đạo Hồi là “tuân phục hòa bình,” thì không làm tội ác. Nhưng những người khủng bố lại là những người theo đạo Hồi.

- Đúng, nhưng người Hồi không phải là đạo Hồi.

- Điều đó có nghĩa là gì?

- Có nghĩa là không phải tất cả những ai nói mình đạo Hồi đều hiểu đạo một cách giống nhau.

- Vậy chuyện gì xảy ra sau đó?

- đạo Hồi bành trướng rất rộng từ Phi châu qua Á châu (con biết nước theo đạo Hồi lớn nhất ở đâu không? Ở Á châu, nước Nam Dương.) Con phải biết từ thế kỷ thứ 7 chỉ có vài trăm người theo đạo mà bây giờ lên đến cả tỷ người.

- Một tỷ người Hồi trên thế giới! Tại sao có nhiều người theo đạo Hồi như vậy?

- Người Ả-Rập trở nên thiếu số so với người Hồi Á châu. Tất cả người Ả-Rập không phải là người Hồi giáo. Cũng thế ở Ai cập có những người Ả-Rập theo đạo Kitô, họ chiếm 15% dân số. Ở Liban cũng có. Họ làm lễ bằng tiếng Ả-Rập. Rất hay.

- Còn ở Pháp?

- Hồi giáo là tôn giáo lớn thứ nhì ở Pháp. Người ta ước lượng có khoảng 4 triệu người Hồi; đa số là người Maghrébins; người Thổ, người Phi châu, người Pakistan, người Ai-Cập vv. Vì trong đạo Hồi không có hàng giáo sĩ nên họ khó đi đến thỏa thuận để chỉ định một người đại diện duy nhất cho tất cả cộng đoàn này.

- Ba có nghĩ là người Hồi và người Kitô sẽ thỏa thuận với nhau để sống trong hòa bình ở Pháp hay ở Âu châu không?

- Không có chiến tranh giữa hai tôn giáo. Các người Hồi ở Pháp may mắn được sống trong một nước dân chủ bảo đảm cho họ được tự do để giữ đạo. Nhưng con đừng quên nước Pháp là một nước không tôn giáo, có nghĩa không có một tôn giáo nào là tôn giáo của quốc gia. Tất cả mọi tôn giáo đều có quyền hành đạo nhưng không một tôn giáo nào lấn tôn giáo nào. Để chấm

dứt, ba đọc cho con nghe một đoạn kinh Coran ca ngợi cái người ta gọi là lai giống: “Ồ các con, sự thật, Chúng Tôi đã tạo nên các con, một đực, một cái và Chúng Tôi đã hợp thành các dân tộc, các bộ lạc để các con có thể biết nhau” (chương II, câu 13.)

- Con nghe nói đến những danh từ và con muốn biết nghĩa của nó. Ba có thể giải thích cho con nghe.

- Những danh từ nào?

- Những **người bảo thủ quá khích** (intégristes.)

- Theo từ điển chữ này mượn từ chữ tây ban nha *integrista* có nghĩa “thành viên của một nhóm muốn Quốc Gia lệ thuộc vào Tôn Giáo.” Dù vậy trong chữ này có chữ “*intègre*” – liêm khiết – là một cái gì tốt. Một người liêm khiết là người trung trực, trung thành với những nguyên tắc và các giá trị tốt. Phản nghĩa với chữ này là chữ “tham nhũng.” Người tham nhũng là người đã bị mua, người hy sinh các giá trị tốt, các nguyên tắc vì tiền, vì lợi lộc.

- Nhưng Hồi giáo thì dính gì với “người bảo thủ quá khích.”

- Những người Hồi giáo quá độ không dùng chữ này để nói về những hành động của họ làm. Ngược lại, chữ này dùng để chỉ những người thiên chúa giáo giữ đạo một cách nghiêm ngặt. Khi người Hồi bắt đầu yêu cầu có một đạo Hồi nghiêm ngặt hơn, trung thành hơn với thời khai sinh của đạo thì báo chí dùng chữ này để nói về họ.

- Vậy những người này họ tự cho họ là người nào?

- Họ tự cho họ là những người **islam** – theo **đạo Hồi**. Giữa họ với nhau, họ gọi nhau là huynh đệ, bắt đầu vào năm 1928, khi một nhà giáo tên là Hassan Al Banna sống trong một thành phố nhỏ ở Ai Cập là Ismailia thành lập phong trào “Anh em người Hồi.” Họ chiến đấu để chống lại sự xuống cấp của các phong tục và chống lại ảnh hưởng của người Âu châu trên người Hồi. Họ chống đối đảng quốc gia ai-cập Wajd, đảng cổ vũ cho một hệ thống chính trị dân chủ và nghị viện. Một trong những người điều khiển là Sayed Qotb, bị bắt, bị tra tấn vì “đồng lõa chống Nasser”, bị lên án tử hình và bị hành quyết ngày 29-08-1966. Chính Al Banna, vị thầy của ông, đã nói: “Tất cả một phần dù nhỏ của quả đất trên đó trải rộng ra vương quốc Hồi giáo thì đối với tất cả người Hồi đó là quê hương phải biết gìn giữ, vì thế phải làm việc và phải chiến đấu thành cuộc chiến thánh.” Phong trào lan rộng đến Ai Cập và các nước Hồi giáo khác. Họ biết tổ chức, họ giúp đỡ người nghèo, người bệnh và dựa vào rất nhiều sách do Sayed Qotb để lại, ông này là người học có văn hóa rất cao.

Khi nghe các bài giảng của người Hồi giáo, người ta hiểu là họ dùng sức mạnh để áp đặt một lối sống, một lối ứng xử, một lối ăn mặc không hợp với thời buổi này. Họ quên một chuyện đơn giản: đạo Hồi có từ hơn mười bốn thế kỷ nay. Trong kinh có những giá trị đúng với mọi thời, mãi mãi. Và có những giá trị phù hợp với thời đó chứ không còn phù hợp với thời này. Họ muốn trở lại thời của tiên tri Mohammed và hiểu sứ điệp của tiên tri một cách thiển cận, rất giản lược và có tính biếm họa.

- Ví dụ?

- Những người “Hồi giáo” không muốn đàn bà ngang hàng với đàn ông cũng không muốn đàn bà có quyền, tự quyết định lấy số phận của mình. Họ ủng hộ việc bỏ vợ và chế độ đa thê.

- Thế nào là **bỏ vợ**?

- Người chồng có quyền ly dị vợ mà không cần hỏi ý kiến vợ cũng như chẳng cần ra tòa hay nhờ luật sư. Họ đến gặp một người làm việc cho đạo và nhờ ông này gửi giấy báo cho vợ.

- Nhưng như thế thì bất công.

- Vừa bất công vừa vô nhân đạo, nhưng tục lệ này đang được thay đổi ở các xứ muốn trở nên hiện đại. Người ta hay nói với người đàn bà: “Phải vâng lời chồng, nếu không có chồng, phải vâng lời cha, nếu không có cha, phải vâng lời anh, vv.” Người đàn bà không được mặc kiểu này, kiểu kia. Những ai nói như vậy họ dựa vào một vài câu trong kinh Coran nói không cho người đàn bà có quyền ngang với đàn ông hoặc những câu khác cũng cùng nghĩa như vậy. Ba mong là các xứ Hồi giáo sẽ có biện pháp để giúp người đàn bà không bị mất phẩm giá hay bị khinh chỉ vì nhân danh Hồi giáo. Về mặt quyền, người đàn bà phải được ngang hàng với đàn ông. Ai đối

xử tệ với người đàn bà là họ quên Chúa không thích bắt công cũng không thích sỉ nhục. Chắc hẳn đó là những người thuộc lòng kinh Coran nhưng chỉ muốn giữ lại những đoạn nào có lợi cho họ. Vậy kinh Coran có thể diễn giải theo nhiều cách khác nhau. Cái người ta gọi là “bảo thủ quá khích” đã làm cho đạo Hồi và những người Hồi giáo chân chính đau khổ.

- Họ làm quá hoặc họ là người không có văn hóa?

- Cái tệ họ là những người có văn hóa-nửa chừng.

- “Văn hóa-nửa chừng” có nghĩa là gì?

- Họ là người biết đọc nhưng không hiểu những gì họ đọc; họ tưởng họ thông thái nhưng họ ngu dốt. Họ là những người rất nguy hiểm.

- Còn chữ **chính thống quá khích**.

- Cũng như chữ bảo thủ quá khích có nghĩa là: trở về với những nguyên tắc căn bản của đạo Hồi giống như thế giới này chưa tiến triển.

- Còn chữ **djihad**.

- Nó có nghĩa là “cố gắng.” Đầu tiên hết người Hồi giáo hiểu đây là “cố gắng trên chính mình”, “cư lại với các cám dỗ, với quyến rũ của sự xấu.” Sau đó nó được dùng để kêu gọi chiến đấu khi nhà tiên tri bị đe dọa hay bị các cư dân không tin vào sứ điệp của ông ở La Mecque bách hại. Sau khi Mohammed chết, đạo Hồi bành trướng qua các cuộc chiến đấu. Đến thế kỷ thứ 11, trong cuộc “thập tự chinh”, khi người Kitô gây chiến chống người Hồi, thì người Hồi ra sắc lệnh djihad, chiến đấu chống quân tấn công để bảo vệ. Ngày nay, chữ này không còn ý nghĩa vì đạo Hồi bành trướng một cách hòa bình và không còn ai đe dọa nữa. Như vậy ngày nay những ai còn dùng chữ này là phản nghĩa. Họ muốn làm cho người khác sợ.

- Còn chữ **fatwa**.

- Chữ này có từ chữ *fata* có nghĩa là “đọc để chép lại.” Ở đây, fatwa có nghĩa là một thông báo của đạo nhưng không phải là một lễ luật. Nó được một chuyên gia, một giáo sư, người hiểu rõ kinh Coran đọc lên. Nhưng khi người ta tuyên bố một fatwa, chẳng hạn ra lệnh giết một người Hồi vì người này viết hay nói những chuyện mà họ không chấp nhận thì đó là lợi dụng. đạo Hồi không làm fatwa thành một luật hay một sắc lệnh phải áp dụng.

- Còn **Chari’a**.

- Đó là con đường đạo đức được những người Hồi giáo vạch ra. Nó được xây dựng trên kinh Coran và trên những lời của tiên tri Mohammed. Đối với một số người, đó không những là đạo đức mà là một khung lễ luật, có nghĩa là một số luật mà người Hồi giáo phải áp dụng trong đời sống hàng ngày. Nhưng không bắt buộc phải giữ chari’a. Không phải tất cả các xứ Hồi giáo đều giữ chari’a. Đối với phần đông, đây là tụt hậu, không còn phù hợp với các quyền và đời sống hiện nay.

- Còn chữ **khoan dung**.

- Động từ “khoan dung” có nghĩa là “nâng đỡ” “chấp nhận”. Cụ thể muốn nói: “Tôi không giống như bạn, tôi không cùng tôn giáo với bạn, tôi không cùng xứ sở với bạn, tôi không cùng tư tưởng với bạn, nhưng tôi chấp nhận bạn ở bên cạnh tôi, bạn giữ đạo bạn, bạn nói ngôn ngữ bạn và bạn suy nghĩ gì bạn muốn. Nhưng đối lại, tôi như thế nào bạn chấp nhận như thế.” Khoan dung chỉ có ý nghĩa khi cả hai cùng hỗ tương với nhau. Cố chấp không khoan dung là sự kiện không chấp nhận và có khi hất bỏ những ai khác mình. Nó nuôi dưỡng tính kỳ thị.

- Phải khoan dung tất cả?

- Không, nói cho đúng, không được chấp nhận kỳ thị, sỉ nhục.

- Thế nào là **sỉ nhục**?

- Sỉ nhục ai là làm cho người đó xấu hổ, là tước mất nhân cách của họ, có nghĩa là phẩm cách của họ, lòng tự hào của họ. Là làm họ tổn thương, làm họ khổ và bắt họ chịu đựng bất công.

- đạo Hồi có phải là một tôn giáo khoan dung không?

- Mới đầu không có một tôn giáo nào là khoan dung. Mọi tôn giáo đều tìm cách thuyết phục

dân chúng tin rằng tôn giáo của họ là duy nhất, chỉ có tôn giáo họ là có lý. Nhưng khi đọc các bản văn của kinh Coran thì người ta hiểu đạo Hồi đến không phải để gây chiến tranh với người do-thái hay người Kitô. Như thế đạo Hồi khoan dung khi nhận biết các đạo khác và các nhà tiên tri của họ. Ba đọc ba đoạn chứng minh đạo Hồi là đạo khoan dung. Chương II, câu 256: “Không được cưỡng bức trong tôn giáo,” có nghĩa là không được bắt buộc dân chúng theo đạo Hồi cũng không được bắt buộc những người Hồi giáo giữ đúng luật lệ đã ấn định bằng sức mạnh của người cầm đầu. Chương CIX, câu 6: “Bạn có tôn giáo của bạn, tôi có tôn giáo của tôi,” rõ ràng như vậy, tín ngưỡng cũng như sở thích và màu sắc, không bàn cãi và phải tôn trọng lẫn nhau. Chương XXVIII, câu 56: “Không phải con sẽ hướng dẫn ai con muốn; chính Chúa sẽ hướng dẫn người Chúa muốn,” bản văn rất rõ ràng, đạo Hồi không bắt buộc ai phải tin theo sứ điệp của họ, mỗi người có quyền có tín ngưỡng của mình và phải được tôn trọng cũng như phải tôn trọng tín ngưỡng của người khác; tóm lại không có ai được quyền thay thế Chúa để ra lệnh cho tín hữu; nói cách khác, những ai tự cho mình là người lãnh đạo Hồi giáo đều sai lầm. Hồi giáo không có hàng giáo sĩ, có nghĩa là người trung gian giữa Chúa và người, cũng không có linh mục, giáo sĩ như các tôn giáo khác. Không có giáo hoàng là vị đại diện tối thượng của Chúa ở quả đất này. đạo Hồi có những thầy cả là những người chủ trì các buổi cầu nguyện và giảng ở giáo đường ngày thứ sáu. Thầy cả có uy quyền về mặt đạo lý nhưng không đóng vai trò như linh mục hay giáo sĩ. Cũng như các tôn giáo khác, đạo Hồi cũng có những phần tử cuồng tín quá khích, những người không chấp nhận người khác nghĩ khác mình, tin khác mình. Đó chỉ là một thiểu số. Than ôi, thiểu số này hoạt động rất mạnh và làm những chuyện xấu! Họ làm cho người Hồi và cả những người không phải là Hồi giáo đau khổ. Thường thường những người cuồng tín nhân danh đạo Hồi để hoạt động là những người vô học, không nghiên cứu kinh Coran hoặc những người thông minh nhưng họ dùng đạo Hồi để mưu đồ chính trị vì lợi lộc riêng của họ. Họ là những người nổi danh có “văn hóa nửa chừng.” Như nhà thơ người Tunisie nói: “đạo Hồi có bệnh của đạo Hồi.” Chúng ta đang chịu các hậu quả của nó. Đó là điều dẫn chúng ta về lại lúc ban đầu buổi nói chuyện này: những cuộc mưu sát chống người Mỹ xảy ra ngày 11 tháng chín 2001.

- Tại sao họ lại làm vậy?

- Bởi vì họ nghĩ người Mỹ chịu trách nhiệm cho những bất hạnh của một vài xứ Ả-rập và Hồi giáo. Bởi vì họ bị những người tự cho mình là người làm sáng tỏ công lý dẫn dắt lạc đường. Bởi vì họ đi sai đường và từ chối không chịu nhận mình sai. Bởi vì họ “làm việc” cho những người đã tẩy não được họ để họ không còn nghi ngờ và suy nghĩ. Bởi vì người ta nói cho họ rằng Chúa yêu những người tử vì đạo và sẽ thưởng khi họ lên thiên đàng. Bởi vì họ không được dạy phải khoan dung, phải tôn trọng ý kiến và văn hóa của người khác. đạo Hồi không bao giờ dạy hận thù, làm tội ác và tự tử; đạo còn phạt nghiêm trọng những tội này.

- **Tử đạo** là gì?

- Là người chết “trên con đường của Chúa.” Người tử vì đạo Hồi là người bị chết khi họ nhân danh đức tin để bảo vệ cho đạo khi đạo bị tấn công, để tự vệ khi chiến đấu hay để giải phóng xứ sở bị ngoại bang chiếm đóng. Có hai chữ Ả-rập để chỉ định một người tử đạo: *fidā'i* (người dâng hiến cuộc sống của mình) và *shahid* (người chứng nhân.) Chúa hứa thưởng nước thiên đàng cho họ.

- Còn **Talibans**.

- Chữ Ả-Rập *talaba* có nghĩa là “cầu xin, yêu cầu, đòi”; người *taleb* là người xin được biết, được dạy dỗ. Chữ “talibans” để chỉ định không phải là những sinh viên nhưng là một phong trào tự gọi là tôn giáo. Phát sinh từ Afghanistan và đặc tính rõ rệt của nó là hận thù đàn bà và nghệ thuật. Như thế người talibans khủng bố đàn bà, cấm họ đến trường, làm việc nơi các cơ sở công cộng, chơi thể thao, nghe âm nhạc. Khi đau thì bỏ mặc không săn sóc, Những ai họ cho là “không đạo đức” thì họ ném đá cho chết và chôn sống người đàn bà nào ngoại tình... Họ còn làm những chuyện khác như: ai ăn cắp thì cắt tay hay hành quyết ngay ở sân vận động người mà họ lên án, không cần ra tòa. Họ biết một vài câu kinh Coran nhưng đa số không biết đọc, không biết viết. Và tất cả những chuyện đó, họ làm nhân danh đạo Hồi!

- Họ là những người điên!

- Đúng, họ điên và nguy hiểm, họ ngu dốt và man rợ. Họ không biết gì về đạo Hồi và nền văn minh của đạo Hồi. Nếu để cho họ làm như vậy thì chắc chắn họ sẽ thiêu rụi nền văn hóa này.

- Có phải đạo Hồi cấm vẽ?

- Không, sai. Điều cấm kỵ là vẽ Chúa hay tiên tri Mohammed. Không được vẽ mặt của Chúa và tiên tri Mohammed. Chúa là thần khí. Làm sao vẽ được? Còn tiên tri Mohammed thì chính tinh thần của ông mới thiết yếu. Không thể nào diễn ra hình để nhìn. Nhưng có thể vẽ bất cứ ai, bất cứ cái gì. Ở Ba-tư có một truyền thống rất đẹp về hội họa và tranh vẽ, người ta vẽ hình trang trí cho các bản văn viết tay.

- Bây giờ thì con hiểu. Có đạo Hồi và có người Hồi giáo. Có người hiểu sứ điệp của vị tiên tri, có người không hiểu và làm bộ như hiểu và muốn đi trở lại ngày xưa. Nhưng ba nói cho con biết, có phải chẳng thay đổi gì được trong đạo Hồi không?

- Chúng ta sống ở thời buổi hiện đại và con muốn đạo Hồi phù với đời sống văn minh hiện nay. Con có lý. Những người cố gắng thay đổi theo chiều hướng tích cực – chẳng hạn cải thiện điều kiện sống của người đàn bà – những người đó gặp rất nhiều khó khăn. đạo Hồi - cũng như các đạo khác – có những điều vĩnh cửu nhưng cũng có những điều nhất thời, có nghĩa là hợp cho một thời nhưng không hợp cho tất cả mọi thời. Vấn đề là có người nói tất cả đều vĩnh cửu và không được thay đổi; có người nói tôn giáo có thể thích ứng với thời đại mình sống. Tự do mà còn chưa có được trong một vài xứ Hồi giáo, làm sao con muốn đưng đến tôn giáo? Giống như ba đã nói với con, điều quan trọng nhất, khẩn cấp nhất là phải tách tôn giáo ra khỏi chính trị. Cho đến lúc nào người cầm quyền còn dựa trên tôn giáo thì chúng ta còn vấn đề, còn những chứng bệnh như bệnh cuồng tín và những gì dẫn theo đó như nạn khủng bố và nạn ngu dốt.

- Là thế nào?

- Cũng như các tôn giáo khác, đạo Hồi không muốn người đàn bà ngang hàng với người đàn ông dù đã bảo đảm cho họ một số quyền. Ngày nay, các xã hội Hồi giáo cảm thấy cần phải tiến hóa. Họ quên rằng Khadija, người vợ đầu tiên của tiên tri Mohammed là một người đàn bà buôn bán, người đàn bà đi buôn thì làm công việc của một người đàn ông. Người ta có thể dựa trên chỗ đứng của bà, vai trò của bà để cải tổ thân phận người đàn bà hiện nay. đạo Hồi không cấm các luật lệ sẽ ban hành để cho người đàn bà có quyền, nhưng người đàn ông sợ thiết lập một luật lệ như thế sẽ làm cho người đàn bà có quyền ngang họ. Ở Ả-Rập Saoudite, ngay cả lái xe người đàn bà cũng không có quyền lái. Còn đàn bà ở Afghane, họ còn chịu luật lệ man rợ hơn, đó là luật lệ của những người talibans. Nhưng những người talibans là những người không hiểu gì hết về đạo Hồi và họ làm biến dạng bộ mặt của đạo đến độ tất cả cộng đồng Hồi giáo đều chịu đau khổ về chuyện này và còn tiếp tục chịu. Họ phá hủy các tượng Phật có từ hàng thế kỷ, những tượng này là di sản của một nền văn minh chung.

- Bây giờ phải làm gì?

- Phải chiến đấu chống ngu dốt. Ngu dốt làm con người trở nên cuồng tín và cố chấp không khoan dung.

- Làm sao để chiến đấu?

- Đầu tiên hết phải bắt đầu từ trường học. Phải cho con gái đi học đến cùng, chẳng hạn không được bắt con gái nghỉ học khi đến tuổi dậy thì. Mặt khác các nước Ả-rập và Hồi giáo phải xem lại các sách giáo khoa, phải viết lại và chú trọng đến lòng khoan dung, đến sự tôn trọng quyền của người đàn ông, đàn bà bằng cách nêu gương các nhà thông thái lớn của Hồi giáo ngày xưa, họ đã làm cho nền văn hóa chung của nhân loại tiến bộ; trong các sách này phải loại bỏ những ví dụ đề cao việc bế quan tỏa cảng hay làm cho trẻ con tin rằng chuyện đàn ông đánh đàn bà là bình thường, là tự nhiên, chuyện người đàn bà phải ở nhà trong khi người đàn ông đi làm vv. đạo Hồi phải được dạy như các đạo khác và nói sự thật về sự bành trướng của đạo, đạo được bành trướng không phải là không có chiến tranh. Phải nói là thời gian đã thay đổi, người ta không còn sống thời của tiên tri Mohammed. Nói một cách khác, vẫn tôn trọng sứ điệp của tiên tri Mohammed, vẫn tin ở Chúa nhưng con người đã tiến hóa, có nghĩa là con người phải thích ứng với thời đại mới nhưng không từ bỏ tín ngưỡng và giá trị nền tảng của mình. Phải cho học sinh tất cả phương tiện để phát triển ý kiến riêng của mình. Điều rất quan trọng là

phải cho trẻ con tự do để chúng không bị ảnh hưởng bởi tôn giáo này hay tôn giáo khác. Là một công việc bao la nhưng phải bắt đầu đúng. Đó là những gì chúng ta đang làm.

Trước khi kết thúc buổi nói chuyện này, ba cho con danh sách các chữ và con nói cho ba biết chúng có những điểm nào chung.

Theo thứ tự mẫu tự:

abricot, alcool, algèbre, algorithm, almanach, amalgame, ambre, amiral, amulette, artichaut, aval, avarie, azimuth, azuré

baldaquin, banane, baroque, benzoin, benzine, bergamote, blouse

cabas, câble, café, calibre, camélia, camelot, camphre, carafe, caravelle, carroussel, chèque, chiffre, chimie, civette, coupole, cramoisi

dame, divan, douane, drogue

échecs, éden, émeraude, épinard, estragon

fanfare, felouque, fondouk

gala, gaze, gazette, girafe, guitare

hasard, haschisch

jaquette, jasmin, jupon

laque, lilas, limonade, luth

magasin, matelas, mesquin, mohair, momie, mousseline, mousson, mulâtre

orange, ouate

raquette, risque, riz, roque

saccharine, safari, santal, saphir, satin, sofa, sorbet, soude, sucre

tabouret, taffetas, talc, talisman, tare, tarif, troubador

x

zénith

- Con không hiểu tất cả những chữ này, con không biết chúng có điểm nào chung.

- Tất cả những chữ này và những chữ khác mà ba không kể ra đây đều có nguồn gốc từ tiếng Ả-rập. Ngày nay người ta dùng chúng trong tiếng latinh và các thứ tiếng khác và chẳng ai đặt nghi vấn về nguồn gốc của nó.

- Chữ “x” cũng là tiếng Ả-Rập?

- Kỳ lạ thay chữ này không có trong mẫu tự Ả-rập nhưng các nhà toán học Ả-rập gọi một cái gì không biết là *chay*, viết tắt là *ch*. Trong cổ ngữ Tây ban Nha dấu “x” tương đương với âm “ch”.

- Ba biết nhiều chuyện quá nhỉ!

- Không, tất cả những chữ này ba tìm trong tự điển. Để kết thúc buổi đối thoại này, ba trích cho con nghe hai lời của tiên tri Mohammed (các lời này gọi là *hadits*):

“Từ khi nằm nôi cho đến khi vào mồ, con hãy đi tìm để hiểu biết, bởi vì ai khát khao hiểu biết sẽ thờ phượng Chúa”;

“Học hỏi có giá trị như ăn chay, giảng dạy có giá trị như cầu nguyện.”

Vậy, đối với tiên tri Mohammed, thủ đắc được sự hiểu biết cũng quan trọng như hai cột trụ của đạo Hồi: ăn chay tháng Ramadan và cầu nguyện mỗi ngày.

HẾT

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>
Tham gia cộng đồng chia sẻ sách : Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>
Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>